

הישיבה המאה וחמש-עשרה של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ד אייר תשל"ח (31 מאי 1978)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מוזכיר הכנסת נ. לורך :
ברשות היושבת-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין הפיצוץ בגבעתיים והשלכותיו.

היו"ר ח. גרופמן :

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

3. מה הוא מיקומם המדויק של המאחזים ?
4. האם הובאה ההחלטה לידיעת כל חברי ועדת השרים לענייני התיישבות ?
5. איזה משרד שילם בעד ביצוע העבודות הנ"ל ?
6. מה שמה של החברה הקבלנית הפרטית שביצעה את העבודה ?

שר-החקלאות א. שרון :
1. התשובה שלילית.

1432. הצורך בביטול פטנטות-משנה בשיווק ירקות ופירות

חברי-הכנסת ש. הלל שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בניסן תשל"ח (1 במאי 1978):

זה זמן רב מופיעות באמצעי התקשורת השונים ידיעות מדאיגות על אנארכיה המשתררת בכל התחום של המסחר הסיטונאי המשווק פירות וירקות. הדבר מאושר שוב ושוב על-ידי בעלי הדוכנים בשווקים, מוכרי ירקות בצרכניות וכו'.

כבוד השר ביקר, עם כניסתו לתפקיד, בשוק הסייטונאי בתל-אביב ותבטיח לעשות כל מאמץ לתקן את המצב בתחום זה.

לפני ימים מספר הופיעה בעתונות כתבה המביאה הצעה בשמו של יוסף לב, אגרונום אשר היה בעבר ממנהלי "יכין חקל", ולפי הצעה זו הספקת הפרי ישירות מבתי-האריזה למשווקים הקמעוניים, ללא כל תחנות ביניים, תביא להגדלת הצריכה, להוזלת הפרי לצרכן ולהקטנת פער התיווך.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם חקר כבוד השר את הנושא ומה הן מסקנותיו ?
2. מה נעשה בתחום זה לאור בדיקת הנושא ?
3. מדוע אין משרד החקלאות מטיל פיקוח על המתווכים למיניהם ?

4. האם נבחנה ההצעה דלעיל של האגרונום לבטל לחלוטין את שלב התיווך על-ידי הספקת ישירות מבתי-האריזה לקמעונאים, והאם לדעת השר ניתן ליישם הצעה זו ?

היו"ר ח. גרופמן :

כעת ישיב שר החקלאות על שאלות.

901. ידיעה בדבר חילול שבת בעבודות הכשרת קרקע בפיתחת-רפיח

חברי-הכנסת ש. לוריניץ שאל את שר החקלאות ביום כ"ה בשבט תשל"ח (2 בפברואר 1978):

כלי-התקשורת מסרו במוצאי שבת ידיעה בדבר עבירת דת הכשרה בקרקע שבוצעו בפיתחת-רפיח על-ידי דחפורים ביומיים האחרונים, דהיינו ביום שישי וביום שבת, כ"ז וכ"ח בטבת ש. ז.

ברצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם ידיעה זו נכונה ?
2. אם כן — האם ועדת השרים לענייני היתרי עבודה בשבת התירה עבודות אלו, ואם כן — מה היתה ההנמקה למתן היתר עבודות אלו שאין בהן משום פיקוח-נפש ?

3. האם תהיה מוכן להורות שבעתיד לא יישנו מקרים כאלה ?

תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. התשובה שלילית.

3. אין צורך להורות שלא יישנו מקרים כאלה מאחר שהתשובה על השאלות 1—2 היא שלילית. מקובל עלי שאין לבצע עבודות כאלה בשבת ובחג.

1396. ידיעה בדבר הקמתם של שישה מאחזים חדשים בסיני

חברי-הכנסת צ. ביטון שאל את שר החקלאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

בעתון "דבר" מיום 27 במארס 1978 פורסמה ידיעה בדבר הקמת שישה מאחזים חדשים בסיני, בגוף הידיעה נאמר שביצוע העבודה הוזמן על-ידי משרדך.

על-כן הנני שואל את כבוד השר :

1. האם נכונה ידיעה זו ?
- אם כן — אני שואל :
2. האם הקמת מאחזים אלו אינה עומדת בסתירה לתחלת הממשלה בדבר הקפאת המצב בכל הקשור בהתנחלויות ?

תשובת שר החקלאות א. שרון:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיטת שיווק ירקות ופירות ישירות מבתי אריזה למערכת שיווק קמעונאי נבחנה על-ידי משרד החקלאות, וברור כי יש בה תרומה חיובית.

2. בשנה האחרונה התרבו מיתקני שיווק קמעונאי המקבילים סחורה ישירות מבתי-אריזה.

3. מאותה סיבה שמשרדי החקלאות והמטרה לא הטינו עליהם פיקוח במשך 30 שנה.

לא ניתן לקיים מערכת ארצית של אספקת ירקות ופירות ללא הקטע הסיטונאי; באחוזים מסוימים אפשר לפתח שיווק שעביר תוצרת ישירות מבתי-אריזה

לדרג הקמעוני, אך מרבית התוצרת תופץ גם בעתיד על-ידי הסיטונאים.

לא פיקחו בעבר ואף לא היום על סיטונות-משנה.

מתברר שאיסור סיטונות-משנה הוא גזירה שאין הציבור עומד בה, וכדי שלא לעמוד במצב שנמשך שנים רבות ובו החוק לא מקוים הוריתי לבחון בחינה מחודשת את הסעיף בחוק האוסר סיטונות-משנה. אם נגיע למס' קנה שאמנם לא ניתן לקיים את הסעיף כלשונו — אציע שינוי בחוק.

4. נבחנו הצעות ברוח הצעתו של האגרונום לב, ומשרד החקלאות מעודד אפיק שיווק זה. אך, כאמור, רק חלק מהתוצרת ישווק בדרך זו.

ג. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7), תשל"ח — 1978 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח. גרופמן:

הסעיף הבא בסדר-היום: חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7), תשל"ח — 1978 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות נערכות, כידוע, על-פי רשימות בוחרים בתחומי אזורי קלפי. זכאים לבחור באזור קלפי אותם שכתובתם היא באותו אזור. יש אורחים אשר מסיבות שונות מענם המלא והמפורט בישוב שבו הם מתגוררים אינו רשום במרשם האוכלוסין, ועקב כך נמנע מהם להשתתף בבחירות. הצעת תיקון מס' 7 באה להקנות לוועדת הבחירות המרכזית סמכות לקבוע לאותם בוחרים אזורי קלפי מיוחדים בישוב שבו הם מתגוררים. מדובר באלפי אנשים שמן הדין שלא תישלל מהם הזכות הדמוקרטית היסודית להשתתף באקט הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות.

הוועדה אישרה את הצעת התיקון שהגיש משרד הפנים פה-אחד, אלא שלגבי תחולתו — לשעה או דרך קבע — קיימות שתי גירסאות: גירסה א' מבקשת לקבוע שהתיקון יחול באופן חד-פעמי רק לגבי הבחירות הבאות, בחינת הוראת-שעה. ואילו גירסה ב', שהיא הצעת הממשלה ועליה אני מבקש גם להגן, קובעת שהוא יחול דרך-קבע. אין טעם שמדי פעם בפעם נביא הצעות שהן בגדר הוראת-שעה, מה עוד שקשה להניח שניתן יהיה להתגבר על הבעיה הזאת בעתיד הקרוב. לכן אני מציע לאשר את הצעת החוק ולאשר את גירסה ב' לסעיף 5.

היו"ר ח. גרופמן:

אנחנו נצביע על הסעיפים 1, 2, 3, 4 עד סעיף 5.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין מי שינמק גירסה א'?

היו"ר ח. גרופמן:

לא רשום אצלי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני יכול לנמק?

היו"ר ח. גרופמן:

בסדר. לפני ההצבעה, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, אני חושב שכל הצעת החוק הולכת בכיוון לא כל כך נכון. אמנם היא מבטיחה זכות בחירה למספר גדול יותר של בוחרים — מדובר על אלה שמענם אינו ידוע — אבל יש בה הרבה פרוצדורות, יש בה פרוצדורות כיוון שלגבי כמה אלפים, אולי כמה עשרות אלפים של בוחרים, ברור שאי-אפשר יהיה לאתר אותם. אי-אפשר לבוא אליהם, אי-אפשר לדבר אתם. כאן יש גם אפשרות של שימוש לרעה בתקדים הזה — קלפי של אגונימיים, כאשר אי-אפשר לאתר את הבוחרים אם הם אגונימיים.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אפשר לאתר. יש להם תעודת זהות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

פעילי המפלגות לא יכולים לאתר אותם. מסיבה זו משרד הפנים צריך לעשות מאמץ מיוחד כדי שיאתרו את האנשים האלה, יצינו את כתובתם ברישום במשרד הפנים ויצרפו אותם לקלפיות, לפי כתובות ברורות.

אם רוצים פעם אחת לפתור איזו שהיא בעיה בכיוון זה, אז די בכך שזה יהיה לפעם אחת, לבחירות הבאות, לפעם אחת בלבד. אחר כך, בבחירות שלאחריהן, יוטל על משרד הפנים לעשות מאמץ לאתר את התושבים האלה ולצרפם ליתר הקלפיות. מסיבה זו אני מציע לקבל את גירסה א', שהיא מגבילה את החריגה ממה שנהגנו במשך שנים רבות, ולצוות שהיא תהיה חד-פעמית.

היו"ר ח. גרופמן:

חבר-הכנסת גלס, האם אתה מבקש להשיב?

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בקיצור גמרץ: אני מתפלל על שחבר-הכנסת טובי מעוניין, על-ידי הצעתו, לגרום לכך שקבוצה גדולה מאוד של מצביעים תוצא מתחום האפשרות להשתתף באקט שהוא אקט חשוב ודמוקרטי.

יש מציאות שבמקרה של אלפים רבים של אנשים רשומה כתובת של עיר, אבל מסיבות שונות לא רשומה כתובת מדויקת של רחוב וכדומה, ויוצא שנשללת מהם

— חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7) (גלס, גרוסמן); חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת שעה) (תיקון) (גרוסמן, גלס); חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8) (גרוסמן, גלס) —

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה את שתי הגירסאות לסעיף 5.
ה צ ב ע ה

בעד גירסה א' לסעיף 5 — מינוט

בעד גירסה ב' לסעיף 5 — רוב

סעיף 5, לפי גירסה ב', נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה בקריאה שלישית את חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7), תשל"ח—1978.

ה צ ב ע ה

חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7), תשל"ח—1978, נתקבל.

הזכות להשתתף בבחירות. היו שביקרו את משרד הפנים על כך שבבחירות האחרונות נמנע מאנשים רבים להשתתף בבחירות, ואנחנו מעוניינים עכשיו שלמעגל הבחירות יכנסו אזרחים ותושבים רבים ככל האפשר שמטעמים שונים לא היתה להם כתובת ברורה.

צריך לזכור שזכות זו איננה זכות של קבע אלא היא נתונה לשיקול-דעת שיש לוועדת הבחירות המרכזית. חזקה על ועדת הבחירות שתעשה שימוש נאות בסמכות הזאת.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה את הסעיפים 1, 2, 3, 4.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1, 2, 3, 4 נתקבלו.

ד. חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת שעה) (תיקון).

תשל"ח—1978 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מוצע לבטל את הוראת סעיף 10 לחוק העיקרי, ויחולו על פנקס הבוחרים לתשל"ח ההוראות הרגילות של חוק הבחירות לכנסת, כלומר היום הקובע להכנת הפנקס יהיה א' בניסן תשל"ח — 8 באפריל 1978, והוא ייכנס לתקפו בטר"ו באב תשל"ח — 18 לאוגוסט 1978, ונמצא שהבחירות לרשויות המקומיות בחודש נובמבר 1978 יוכלו להיערך על-פי פנקס בוחרים מעודכן.

כן מוצע לקבוע שהפנקס הקיים, שהוכן לתשל"ו, יישאר בתוקף עד שפנקס תשל"ח ייכנס לתוקף.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, לחוק זה אין הסתייגויות ואני מעמידה להצבעה בקריאה שנייה סעיפים 1, 2.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1, 2 נתקבלו.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה בקריאה שלישית את חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת-שעה) (תיקון), תשל"ח—1978.

ה צ ב ע ה

חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת-שעה) (תיקון), תשל"ח—1978, נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:
אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת-שעה) (תיקון), תשל"ח—1978 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
גברתי חיושבת-ראש, כנסת נכבדה, בהוראת-שעה יש תיקון אחד בלבד, בסעיף 9 לחוק: במקום כ"ב באדר ב' יבוא י"ד באב, וביטולו של סעיף 10 לחוק העיקרי.

על-פי ההוראות של חוק הבחירות לכנסת וכנס פנקס הבוחרים לתוקף מדי שנה בטר"ו באב, לפי חוק הרשויות המקומיות היתה אפשרות שהבחירות לרשויות המקומיות ייערכו לפני ט"ו באב, כלומר לפני התאריך שפנקס הבוחרים לתשל"ח צריך היה להיכנס לתוקף, וצריך היה לנהל אותן לפי פנקס הבוחרים של תשל"ו. כדי למנוע קיום בחירות על-פי פנקס בוחרים בלתי-מעודכן נקבע בסעיף 10, שעכשיו מוצע לבטל אותו, שהכנתו של פנקס הבוחרים לשנת תשל"ח תוקדם והוא ייכנס לתוקף כבר ב' באפריל 1978.

מאחר שהכנסת לא קבעה מועד מוקדם לבחירות המוניציפאליות, והן התקיימו ב-7 בנובמבר 1978, הרי הקדמת ההכנה של פנקס הבוחרים תגרום לכך שהבחירות עלולות להיערך לפי פנקס בוחרים בלתי-מעודכן. לכן

ה. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ח—1978 **

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

החוק הנדון בא לענות על לאקונה מסויימת הקיימת בחוק הנוכחי במקרים שיושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית איננו ממלא את תפקידו. יכולות להיות כמה סיטואציות: או שהוא נפטר, או שהוא מתפטר או שנשיא

היו"ר ח. גרוסמן:

אנו עוברים לסעיף הבא: חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ח—1978 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2535; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' כ"ח, עמ' 2609; נספחות.

המשפט קשים, ולמה נשים עליו קשים שאין לנו עניין בהם? לכן אני חושב שהתוספת בחוק איננה נחוצה ואיננה טובה.

נכון שתיקנו לא מזמן ואיפשרנו לשופט בדימוס להיות יושב-ראש ועדת חקירה. הייתי בין המסכימים לכך, זה מובן. יש הבדל עצום בין ועדת חקירה לעניין ספציפי ובין ועדת הבחירות הקובעת כיצד יתנהלו הבחירות, וכאן צריך להיות אדם חשוב בתפקיד שופט בית המשפט העליון. לכן לא נראה לי הדבר המוצע.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת, אוכיר לחברי הכנסת וירשובסקי שלפני זמן מועט הסכמנו למנות שופט בדימוס, לא דווקא של בית המשפט העליון, למלא תפקידים ציבוריים המוטלים היום על-פי דין על שופטים. איני מבין מדוע שופט בית-משפט עליון, שכיהן במשך תקופה מסוימת כיושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית, כבודו נפגם ומידת האובייקטיביות והאמון שרוי חשים להכרעותיו תיפסק מיד עם צאתו לגימלאות. זה אותו אדם שנתנו לו כבוד ואמון לפני כן. האם פתאום חדל ליהנות מאמון הזה? הדבר עלול לפגוע ברציפות הפעולה, ומן הדין שאדם שהתחיל בה ימשיך בה, ולא — תיגרם תקלה רבה. חוקה גם על נשיא בית המשפט העליון שהחשיבות של תפקיד יושב-ראש ועדת הבחירות עומדת לנגד עיניו לא פחות מכפי שהיא עומדת לנגד עיני חברי הכנסת וירשובסקי, והוא יעשה בסמכותו שימוש בעת הצורך באופן שלא תהיה בכך כל פגיעה בתפקיד הרם. לכן אני מציע לדחות את ההסתייגות.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. וירשובסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:

בזה קיבלנו את החוק בקריאה שנייה. נעבור להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ח — 1978, נתקבל.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הערה. התיקון של חבר-הכנסת וירשובסקי התייחס לסעיף קטן (2) (ד) שבסעיף 1.

בית-המשפט קובע שנבצר ממנו דרך-קבע למלא את תפקידו. לכן מוצע ששופט בית-המשפט העליון יבחרו שופט אחר מביניהם שיחל לכהן כיושב-ראש הוועדה.

לכן בזמן שייבחר יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית ייבחר על-ידי חבר שופט בית-המשפט העליון גם ממלא-מקום של היושב-ראש, והוא יכהן זמנית בכל אחד מן המקרים שמגית.

התיקון המוצע בסעיף 2(ד), שלגביו יש הסתייגות לחברי הכנסת וירשובסקי, בא לקבוע שאם יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית או ממלא-מקומו, שהוא כידוע שופט של בית-המשפט העליון, חדל למלא את התפקיד, דהיינו פרש לגימלאות, רשאי יהיה נשיא בית-המשפט העליון להאריך את תקופת כהונתו עד שתיגמר עבודתה או כהונתה של הוועדה כדי לאפשר את הרציפות של הפעולות.

אני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, להנמקת הסתייגותו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, במסגרת כמה תיקונים, שהם אולי תיקונים טכניים, וסתימת לאקונות אנחנו מתקנים גם תיקון שלדעתי הוא משמעותי ביותר ואינני יודע אם טוב הדבר שאנו מתקנים אותו. כוונתי היא לתוספת בסעיף קטן (ד), המאפשרת למנות כיושב-ראש ועדת הבחירות גם שופט בדימוס או שופט שידעו שבשעה שיצטרך למלא את תפקידו כיושב-ראש ועדת הבחירות הוא יהיה שופט בית-המשפט העליון בדימוס.

אני חושב שכל כוונתו של המחוקק היתה שבראש הגוף הרגיש מאוד והחשוב הזה של ועדת הבחירות המרכזית יכהן שופט בית-המשפט העליון, על כל המשמעות, כלומר שנושא גם את התפקיד, גם את האחריות וגם את ההילה של שופט בית-המשפט העליון.

עכשיו אנחנו באים ואומרים: לא, לא רק שופט בית-המשפט העליון אלא גם שופט בפנסיה, שאמנם לא נגרע מכוחו האינטלקטואלי והנפשי, אבל המעמד של שופט בית-המשפט העליון, שהיה הדבר החזק והמלכד את ועדת הבחירות המרכזית, לא קיים לגבי אותה אישיות.

כאשר ממנים את המועמד הבא אפשר לחשוב באותה עת מי יהיה האיש — אם תקופת כהונתו של הכנסת תהיה רגילה — אשר תורו לצאת לפנסיה באותו תאריך ולכן לא יוכל לכהן בוועדת הבחירות, ואפשר יהיה למנות מישהו אחר תחתיו.

אני מבקש לציין שמדובר בנשיא בית-המשפט העליון, וזה לא שופט, אבל אני רוצה להיות בטוח, בחשש שלי, שאם רשות זו נתונה יעמדו בפני הנשיא של בית-

1. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגני וכהונתם)

* (תיקון מס' 2), תשל"ח—1978

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הו"ר ח. גרסמן :

נעבור לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגני וכהונתם) (תיקון מס' 2), תשל"ח—1978 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת התיקון באה להסדיר בעיות מספר לקראת הבחירות המוניציפאליות שתיערכנה הפעם, כזכור, באופן שונה מן העבר, וראש הרשות המקומית ייבחר בבחירות אישיות. החוק נתקבל בשעתו. בעקבות קבלתו ותוך כדי בחינת הדברים התברר שיש כמה נושאים שיש לבחון אותם מחדש או להתאימם. על-אף העובדה שהחוק נתקבל יש עדיין עור-רים על עצם העניין. החוק קבוע וברור, אך גם העוררים קיימים. אני מעיר הערה זו כדי להקדים, ולוא רק כרמז, חלק מן התשובה על הסתייגויות מספר המופיעות בהצעת התיקון שפונתן היא או לערער על עצם העניין שראש הרשות המקומית ייבחר בבחירות אישיות או לצמצם את האפשרות הזאת כמידת האפשר.

בהצעת התיקון המונחת לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית יש כמה סעיפים טכניים. לא הייתי מציע לעמוד עליהם כאן היום. אין גם ויכוח לגביהם. אך אציין דבר שנתקבל תוך כדי דיון בוועדה, והוא משמעות.

בחוק כפי שהיה קיים קודם נקבעה תרופה למקרה שאחד המועמדים לראש הרשות המקומית נפטר או התפטר יותר מעשרה ימים לפני קיום מועד הבחירות. או נאמר, וזה מקובל, שהרשימה שהציעה אותו רשאית להציע מועמד אחר במקומו. התקופה של עשרה ימים נקבעה משום שאם השינוי של המועמד בא עד עשרה ימים לפני מועד הבחירות אפשר לעשות את כל הצעדים המתבקשים מן העניין, ואילו אם החלפת המועמד באה לאחר מכן, כ-אז אי-אפשר לנקוט את הצעדים המתבקשים. לפיכך נקבע בחוק הקודם שאם האיש נפטר תוך תקופה של אותם עשרה הימים מבטלים את הבחירות הללו מכול וכול. זה לא נקבע בצורה שרירותית אלא עקב הבנה שתוך עשרה ימים אי-אפשר להחיל את כל הפרוצדורות המתבקשות על-מנת להעמיד מועמד אחר. תוך כדי דיון בחוק בדקה הוועדה סוגיה זו הוגיעה למסכנה שזה מצב לא צודק וכייתור לא טוב, משום שעלולה לצוץ בעיה. אדם נפטר. איך נפטר? זה יכול לעורר סימני-שאלה. העדפנו לנקוט כאן תיקון האומר שאם אדם נפטר תוך עשרה הימים האחרונים שלפני מועד הבחירות, ייקבע מועד בחירות כעבור 14 יום מיום שהיו צריכות להתקיים הבחירות, כלומר באותו יום שבו תתקיימה בכל הארץ הבחירות החוזרות. אם הבחירות צריכות להתקיים ביום מסוים, כידיע 14 ימים לאחר מכן יש בחירות חוזרות באותם מקומות שראש הרשות המקומית לא קיבל 40%. קבענו שאם תהיה בעיה שמועמד נפטר תוך תקופה של פחות מעשרה ימים לפני מועד הבחירות תתקיימה הב-

חירות הראשונות באותה רשות מקומית באותו מועד שבו תתקיימה הבחירות המשניות בכל הארץ, קרי: 14 יום לאחר מכן. אם אדם התפטר תוך תקופה של עשרה הימים האחרונים, קבענו שאין משנים; הבחירות מתקיימות ללא מועמדותו של אותו אדם, משום שפטירה היא דבר התלוי בגורמים עליונים, והתפטרות ברגע האחרון היא עניין של הרשימה שהציגה את המועמד בראשה ועניינו של אותו אדם, ואין נכנסים לסוגיה זו. העניין מקובל, ומצאתי לנכון להסביר אותו כי יש בכך שינוי ממה שהיה קיים בהצעת החוק המקורית.

הוויכוח העיקרי נסב סביב השאלה מה קורה אם לאחר הסיבוב הראשון לא זכה אף אחד מן המועמדים ביותר מ-40%, כלומר לא נבחר ראש רשות מקומית כבר בסיבוב הראשון. הכלל אומר שבסיבוב השני יש התמור-דות בין שני המועמדים שזכו במספר הקולות הגבוה ביותר, והסיבוב הזה ייערך, כאמור, 14 יום לאחר מכן. מה קרה אם בין הבחירות הראשונות לשניות יתפטר אחד מהשניים? בהצעה המקורית שהיתה לפני הוועדה נאמר שבמקרה כזה יבוא העניין למועצה המקומית שתיב-חר כדאשחקד, לפי השיטה הקודמת. כלומר אם היו שני מועמדים ואחד מהם אמר שהוא יוצא מן המרוץ, המועמד שנשאר אינו יכול עוד להיבחר בדרך הבחירה הישירה אלא צריכים להביא את עניין בחירתו של ראש הרשות המקומית למועצה שנבחרה, כדאשחקד. הדבר הזה לא נראה טוב בעיני הוועדה, כי משתמע מכך שלמעשה במקום להחיל את העקרון הזה בצורה מאקסימאלית אנחנו מצמצמים אותו. נוסף על כך, ואומר זאת גלוי, היה חשש לתבירי הוועדה שמא יכולה להיות מדי פעם התחכ-מות פוליטית, שאותו אדם מבין השניים שיחשוב שסיכויי בהתמודדות ישירה קטנים יאמר שהוא יוצא מהמרוץ, ואז ייבחר ראש העיר לא בבחירות הישירות, כפי שרצה המחוקק, אלא העניין יובא למועצה ושם יהיו קואליציות שונות ומשונות בין המפלגות שיבחרו במועמד שלהן. לכן נתקבלה בוועדה ההצעה, ועל כך יש הסתייגות, שב-מקרה כזה שנשאר אדם אחד בלבד בכל-ואת מתקיימות הבחירות לגבי האדם האחד שנשאר. השאלה היא מה הוא המודד או.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אם יש מועמד אחד ואי-אפשר להעמיד מולו מישהו אחר, לאיזה צורך הבחירות הציבוריות האלה?

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה): כן, אבל עם זה, חברת-הכנסת אלוני, אנחנו מדברים פה על מקרה שאף אחד לא זכה ב-40%. באופן היפותטי יכול להיות שאחד האנשים קיבל חמישה קולות והשני ארבעה קולות, ואין אתה יכול לומר: זה דבר מובן מאליי. אנחנו קבענו שבסיבוב הראשון אדם צריך לזכות ב-40% מקולות המצביעים. מובן שהיתה אפשרות היפותטית לומר: נשאר אדם אחד, הוא זוכה אוטומטית, איש צורך בבחירות. זה לא נראה לנו. לעומת זה נקבע שיש צורך

חבורת ל', ישיבה קט"ו

— חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2) (הלל, אלוני, גרוסמן, קצב, עמאר) —

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
כן, ולאחר מכן נעסוק בהסתייגויות של חברי-
הכנסת טובי ופעילי, שגם הן מתייחסות לאותו סעיף 3. כל
ההסתייגויות הן לסעיף 3.

משה קצב (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, מאחר שיש הסתייגויות רבות
לסעיף 3, ובהן גם של יושב-ראש ועדת הפנים, ומאחר
שלפי התקנון אי-אפשר כרגע עלי פי הצעת חבר כנסת
להפסיק את הדיון בסעיף הזה, אני מבקש מיושב-ראש
ועדת הפנים להחזיר את הדיון בסעיף 3 לוועדת הפנים
כדי שהיא תנקוט עמדה יותר מגובשת. יש הסתייגויות
רבות מדי לאותו סעיף פרובלמטי.

היו"ר ח. גרוסמן:

יכולה להיות הצעה כזאת, אפשר לקבל אותה או שלא
לקבל אותה.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אני מבקש להעיר הערה לפני שהיושבת-ראש תקבל
החלטה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני אינני צריכה לקבל החלטה. ההחלטה היא בידיך.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
ובכן אני רוצה לומר שכבר עשינו את התרגיל
הזה. הצעת החוק הזאת היתה צריכה לבוא לקריאה שנייה
ושלישית ערב הפגרה. יום לפני כן פנה אלי חבר סיעת
הליכוד וביקשני לבקש מיושב-ראש הכנסת להחזיר את
הצעת החוק לדיון בוועדה מאותה סיבה שצויינה. כך
עשיתי, פניתי ליושב-ראש, הוא הסכים, והחזירו את
הצעת החוק לוועדה. עבר זמן ואותו חבר כנסת שהוא
חבר סיעת הליכוד אמר: אני מסיר את ההסתייגות, תניח
את הצעת החוק מחדש על שולחן הכנסת. זה בכל זאת לא
ריץ' ראץ' ולא יו"ל. זו הפעם השנייה שאני מבאי
את החוק. אינני חושב שזה יוסיף לנו משהו אם נחזיר
אותו שוב לוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן:

הפנייה היתה לגיטימית, גם הסירוב היה לגיטימי.
אנחנו עוברים להסתייגויות. רשות הדיבור לחברי-הכנסת
עמאר.

משה עמאר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יש לפני הכנסת
שלוש גירסאות, אך מעשית יש שתיים: הגירסה האחת
היא ההסתייגות של יושב-ראש הוועדה, והגירסה השנייה
היא ההסתייגות שלי ושל חברי-הכנסת רובין.

היו"ר ח. גרוסמן:

האם אתה מנמק את ההסתייגות גם בשמו של חבר-
הכנסת רובין?

משה עמאר (המערך):

לא, אני מנמק בשמי, אני רק מזכיר את זה.

אני רוצה לומר בקצרה שאסור לנו לסרב את הבחי-
רות הללו יתר על המידה. ההסתייגות של יושב-ראש
הוועדה גורמת לסירבול-יתר. איננו יכולים להבטיח
להביא בוחרים פעם אחר פעם קלפיות. בהתחלה יש
פעמיים בחירות: האחת — לראש הרשות, השנייה —

לקיים את ההליך של הבחירה, והשאלה היא איך האדם
נבחר. בעניין זה יש שתי גירסאות שונות ועליהן היה
ויכוח. בוועדה נתקבלה הצעה אחת שיש עליה הסתייגות
שלי כאחד מחברי הוועדה. הצעת הרוב בוועדה היתה
שאם נשאר אדם אחד ייערכו בחירות חוזרות, והוא צריך
לזכות ב-40% מכלל הקולות שהיו בבחירות שבועיים לפני
כן.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הואיל ויש מועמד אחד ואתה רוצה את אמון הציבור
בו, תאר לך שהוא עומד לבחירה ואין לו אפילו 40%. מה
קורה אז? מאידך גיסא במועצה לפחות הם צריכים לעבוד
אתו. אם הם מביעים לו אמון, הם עובדים אתו. כי עשוי
להיות מצב שהוא לא יקבל את ה-40%. אנשים לא רוצים
ללכת לזה, יש אחד, מה איכפת להם, לא ילכו לבחירות.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

ההנחה היא שאם בסיבוב השני האדם לא נבחר
בדרך האחת או בדרך השנייה, מניחים שלא נבחר אף אחד
בבחירות הישירות, ואז המועצה המקומית היא הבוחרת
את ראש העיר או את ראש המועצה המקומית. כלומר
נותנים למועמד הזדמנות שנייה להיבחר מחדש. אם הוא
זוכה בבחירה בסיבוב השני, בין שהוא מועמד אחד ובין
בהתמודדות בין שני מועמדים, כִּי־אז הוא נבחר כדת
וכדין בבחירה ישירה. אם גם בסיבוב השני לא עלה הדבר
בידו, למרות היותו מועמד יחיד, אז יבוא העניין ממילא
למועצה המקומית והיא תבחר את ראש המועצה המקומית
כדאשתקד, כפי שהיה בעבר.

השאלה היא רק איך ייבחר האדם, כלומר איך יראו
אם הוא נבחר. יש אפשרות היפותטית, וחברת-הכנסת
אלוני ציינה אותה, שאם הוא נשאר יחיד הוא ייבחר
באופן אוטומטי. זה לא נראה לנו. יש אפשרות האומרת,
וזאת הצעת הרוב בוועדה, שהוא צריך להשיג 40%
מהקולות הכשרים שניתנו בבחירות שבועיים לפני כן,
בבחירות שבהן נבחרה גם המועצה החדשה. כלומר אם
בבחירות הקודמות היו, נניח, 1,000 איש, הוא צריך
לזכות ב-401 קולות פוזיטיביים על-מנת שיוכל להיבחר,
ואחת היא מה היה מספר המשתתפים בבחירות המשניות.

לעומת זה יש הצעה, המוגשת כהסתייגות — ואפרט
אותה לאחר מכן — שאומרת: אם נשאר מועמד אחד
לאחר שהשני השתלק, כִּי־אז הבחירה לגביו בבחירות
הציבוריות הישירות צריכה להיות לפי שיטת בעד ונגד
ונמנעים. כלומר אם הוא הולך להתמודד רשאי הבוחר
להטיל פתק בעדו, הוא רשאי להטיל פתק נגדו, ואם
יהיה רוב קולות בעדו הוא יוכה; אם לא — יראוהו כאילו
לא נבחר, והעניין יעבור למועצה המקומית.

גברתי היושבת-ראש, בסדר ההסתייגויות שלפנינו
ההסתייגות שלי אמנם מופיעה ראשונה, אבל דומני שיש
הגיון לנמק אותה לאחר ההסתייגות של חברי-הכנסת
עמאר ורובין וגם לאחר ההסתייגויותיהם של החברים
האחרים.

היו"ר ח. גרוסמן:

זה בלתי-אפשרי, אנחנו הולכים לפי סדר. הסעיפים.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

כל ההסתייגויות הן לאותו סעיף.

היו"ר ח. גרוסמן:

אם כך, זה אפשרי. כלומר אתה מבקש לנמק את
ההסתייגותך אחרי חברי-הכנסת עמאר ורובין.

— חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2) (עמאר, גרוסמן, רובין, הולל) —

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
גברתי היושבת-ראש, ההסתייגות של חברי-הכנסת עמאר ורובין היא לגיטימית מבחינת תפיסת-העולם שלהם. בעצם, הם מתנגדים באופן עקרוני לבחירות ישירות של ראשי ערים, ולאחר שנפלה ההכרעה הם מגסים לצמצם זאת במידת האפשר. הם באים ואומרים: יש הודמנות, נשאר מועמד אחד — בואו נגמור את כל העניין ונחזור לדרכנו, ואם תרצו לסורגנו. אולי יש בזה הגיון מסוים, אבל אני חושב שזה מנוגד לרוחה של הכנסת אשר קיבלה את החוק לבחירת ראשי ערים ולבחירת ראשי רשויות מקומיות בבחירות ישירות.

אם הסתייגותם תתקבל, כ"א ועתה הבעיה מבחינתם של המסתייגים. ההסתייגות שלי באה לאותו מקרה שהרוב בכנסת לא השתנה מאז — כפי שאני מניח, וזאת נראה מיד — וההסתייגות של חברי-הכנסת עמאר ורובין לא תתקבל. כלומר לא יהיה מצב כזה שאם נשאר מועמד אחד ויחיד כ"א מבטלים את הבחירות בסיבוב השני והולכים למועצה, אלא צריכים בכל-זאת לבחור במועמד שנשאר, והשאלה היא באיזו דרך לבחור בו.

וכאן באה הסתייגותי. הרוב בוועדה אומר: אם אנו דוחים את ההסתייגות של חברי-הכנסת עמאר ורובין, הרי אם יש מועמד סלוגני נצביע בעדו: אם הוא יקבל 40% ויותר מן הקולות שבועיים קודם לכן בבחירות הקרובות, הוא ייבחר; אם לא — מחזירים את העניין למחר. אולם, לדעתי, קשה מאוד באופן מעשי למנות ולקבוע לפי מספר בוחרים שהיה שבועיים קודם לכן. אנשים לא יהיו בהכרח באותו מקום כעבור שבועיים, חלק מהם יוצאים לעיסוקיהם השונים, וכדומה. כלומר הקריטריון של מספר מצביעים שהיה שבועיים קודם לכן אינו יכול להתאים. אם באים ואומרים: המועמד שהיה לפני שבועיים הוא המועמד עתה, ולולי לזכות עתה ב-40% מהקולות שהיו אז, הרי זה שרירותי לגמרי. אין בזה כל הגיון, אין כל נחיצות בכך. מאידך גיסא זה יכול ליצור דבר שאני רואה אותו כתמור מאד מבחינת הדמוקרטיה. אני חתר ומדגיש שזה מתוך הנחה שגם אם יש מועמד אחד הולכים לבחירות.

מה בעצם אומרת הצעת הרוב בוועדה? נשאר מועמד אחד — יצביעו. אם הוא יוכה ב-40% מהקולות ומעלה — הוא ייבחר; אם לא — מחזירים את העניין למועצה. כלומר יהיה באותו יום מצב שאדם המתנגד למועמדותו של המועמד היחיד, לא יהיה זה לא לעשות בקלפי והוא יוכל לשבת בבית. הרי לפי פורמולה זו אין לו בכלל צורך או אפשרות להצביע. אם יש שני מועמדים ברור שאם אני רוצה בראובן, ולא בשמעון, אני מצביע בעדו. אבל אם נשאר שמעון בלבד, מה אז יכול לעשות באותו יום אם אינני רוצה בו? אני יכול רק לשבת בבית ו"לאכול את עצמי". אין כל דרך דמוקרטית לבחור כזה כדי להביע את רצונו. או א"רצונו שפולגני ייבחר לראש עיר. יש גם אפשרות כי בוחר מתוסכל כזה, שאינו יכול להצביע באותו יום, לא יישאר בביתו אלא יצא החוצה, ואולי ליד הקלפי עלולים להיות כל מיני גילויים וביטויים בלתי-דמוקרטיים. כאשר מונעים מאדם להביע את רצונו באותו יום של בחירות ממש, זה דבר תמור ביותר.

והדבר הגרוע מכול, חברי הכנסת, ואני מניח שהוא לא יקרה — זו הנחה היפותטית, אבל איננו פטורים גם מהנחות כאלה — מאחר שלפי הצעת הרוב בוועדה אין בעצם למתנגד למועמד היחיד כל מקום להצביע, יהיה

לרשות, ולאחר מכן יש שוב בחירות אם אף אחד מהמועמדים לא קיבל 40% — זאת אומרת, אם אחד משני הראשונים מתפטר או נפטר, והשני, אשר נשאר, לא קיבל מלכתחילה 40%. אם כך, למה נעמיד אותו כמועמד יחיד ועוד נבקש להצביע בעד ונגד? הרי זה אבסורד, זה לא מתקבל על הדעת, ואנשים לא יבואו להצביע.

מאידך גיסא בהסתייגות של חברי-הכנסת רובין ושלי אנו מציעים שהמועצה אשר נבחרה מחדש, היא שתבחר את המועמד. זו הדרך הנכונה ביותר ואף היעילה ביותר. ואם חברי-הכנסת הלל מדבר על התחכמויות, אני רוצה לחזור ולהעיר לו את אשר נאמר בוועדה: אם נשארו שניים, ואחד מהם חושב שאם השני ילך הוא לבדו יעמוד לבחירה — הרי יש אפשרות של מחשבות כיצד לגרום שאמנם השני יתפטר. לשם מה לנו לגרום לאפשרות כזאת? כלומר, ההתחכמויות יכולות להיות קיימות אצל שני הצדדים, ואני לא חושב שאנו צריכים בכלל להגיע לכך. הבעיה היא כיצד למנוע סירבול מיותר וגם לקיים בחירות הוגנות.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת בן-ציון רובין, להנמקת הסתייגות לאותו סעיף.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסביר את נימוקי ההסתייגותי לסעיף 9 לחוק שלפנינו. מלבד הנימוקים שהועלו על-ידי חברי-הכנסת עמאר, יש לזכור כי בחירה של מועמד אחד, מהלך בחירות של מועמד אחד, הם קאריקטורה של בחירות. אנו גורמים טרדה גדולה מאוד לציבור על-ידי סיבוב שני, כאשר יש לו אפשרות לבחור רק מועמד אחד, מתוך רשימה של מועמד אחד. אין לזה הצדקה, אין הצדקה להוצאת הכספים ולכל הסיבוב והמאמץ שבדבר. יתרה על-כן, ייתכן מאוד שאותו מועמד, שנשאר מבין השניים שהיו מיועדים לכהונה, הוא דווקא המועמד שקיבל מעט קולות. נניח שהמועמד הראשון קיבל 38% והשני קיבל 12%. קרה מה שקרה, הראשון התפטר או נפטר, ונשאר מועמד שקיבל מעט קולות. דווקא אותו אנו מצייגים לפני הציבור כמועמד לראשות העיר. אולם לא הוא המועמד שהציבור רצה בו, לא אותו ביקש ולא בעדו הצביע. אין שום הצדקה להעמיד דווקא אותו כמועמד יחיד לראשות העיר.

לעומת זאת יש בידינו מכשיר טוב וחשוב — מועצת הרשות המקומית. המכשיר הזה עמד במבחנים רבים, ואני חושב שיש לאפשר למועצה לבחור את המועמד. הנני משוכנע שהיא אחת הטובות מבין חבריה.

ועוד נקודה אחת לשיקול-דעת בעניין זה: החוק הנוכחי מעמיד מועמד יחיד אשר צריך לזכות ב-40% מן הקולות. אפילו תהא אפשרות תיאורטית ש-60% מתושבי הרשות המקומית יצביעו נגדו, כלומר יטילו פתק לבן, יוצא שהוא ייבחר.

לכן אני מציע שבמקרה מוגדר ומצומצם זה נבטל את הצורך בסיבוב שני ונשוב לבחור באמצעות מועצת הרשות את ראש הרשות מבין חברי המועצה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת הלל, להנמקת הסתייגות לאותו סעיף.

חוברת ל', ישיבה קט"ו

— חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2) (הלל, גרוסמן, טובי, פעיל, גוף) —

לרשויות המקומיות במועדן, ב-7 בנובמבר ש. ז, ואין לפסוע בזכות הדמוקרטיות של התושבים.

הערה שלישית: יש רשויות מקומיות אשר או שמונו אחרי הבחירות הכלליות לרשויות המקומיות או שיש בהן ועדות קרואות, וזה בעיקר במגזר הערבי. אני קורא למשרד הפנים להבהיר את עמדתו ולקיים בחירות בכל המקומות שיש בהם מועצות ממונות או קרואות ולאפשר לתושבי המקום להשתתף עם כלל תושבי ישראל בבחירת הרשות המקומית שלהם.

לסדר ההצבעה: אבקש להצביע קודם על ההסתייגויות המרחיקות-לכת, כמו הצעת חבר-הכנסת פעיל והצעת המחייבות העמדת מועמד נוסף. אם הן לא תתקבלנה תהיה אפשרות להתייחס להסתייגויות של חברי-הכנסת עמאר ורובין; אם היא לא תתקבל תהיה אפשרות להתייחס להצעתו של חבר-הכנסת הלל.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הסתייגות לאותו סעיף.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חומך בהצעת חבר-הכנסת תופיק טובי לגבי הפרוצדורה, שיצביעו קודם על ההצעה שלי ואחר כך על ההצעה שלו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, זה אותו הדבר, שלי ושלך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כך אני מציע.

אם הן תתקבלנה — מצויין; אם הן לא תתקבלנה — תישאר לנו האפשרות להצטרף לאחרים.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת שירות החוק החדש אשר קיבלנו, בעניין בחירת ראשי ערים, קבעה שראש רשות מקומית יבחר על-ידי תושבי העיר באופן עצמאי ונפרד כדי להגביר את סמכותו ויכולת הביצוע שלו כלפי המועצה. זו רוח החוק.

עכשיו אעסוק במקרה הפרטי שלנו: טוב שגילה מי שגילה שיש לאקונה בחוק; בעברית טובה — חור.

היו"ר ח. גרוסמן:

חלל ריק.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

"חור" זו מלה במילון המונחים המותרים או האסורים?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

המותרים, אני מקווה.

גילינו שיש חלל לגבי מקרה שעשוי להיווצר אם בתקופה שבין הבחירות הראשונות לבין הסיבוב השני ייאלץ אחד משני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הרב ביותר לפרוש מן המרוץ בסיבוב השני. אוכית לכם, בשיטת האלימינציה, שההצעות שאינן שלי אינן דבקות ברוח החוק. ההצעה הראשונה של הוועדה אומרת כך: אם אין שני מועמדים, תבחר המועצה את ראש העיר. הוועדה מגצלת את האלקונה ואומרת: אם יש לאקונה, הבה נחזור לשיטה הישנה. הרי קבענו שהשיטה הישנה אינה טובה. למה לחזור אליה?

מצב כזה שכל מי שהוא בעד המועמד יכנס לקלפי, שם יעמדו אנשי החמולה או אנשי המפלגה של המועמד, והם פשוט יראו וידעו מי נכנס כדי להצביע בעד המועמד ומי לא בא בכלל באותו יום להצביע. כלומר, אנו הופכים את עניין סודיות ההצבעה לחוכא ואיטלולא; אם אין אפשרות להצביע באיזה שהוא אופן נגד מועמדותו של המועמד היחיד, אין בכלל למתנגדים סיבה להיכנס לקלפי. די לאותם האנשים שהם אנשי החמולה של המועמד, אנשי המפלגה שלו, אנשי האגרוף וכל מה שתרצו, די להם לעמוד ליד הקלפי ולראות שפלוני נכנס ואלמוני לא נכנס, ועניין הסודיות נפגם כליל.

לכן, אם ההסתייגויות של חברי-הכנסת עמאר ורובין תידחה, כלומר שאנו ממילא הולכים לבחירות לגבי המועמד בסיבוב השני, גם אם הוא מועמד יחיד, במקום לנהוג לפי שיקול שאין הדעת תופסת אותו — לומר לו: תצבור לך 40% מן הקולות שהיו לפני שבועיים ועל-ידי כך לעוות את כל כללי הדמוקרטיה האומרים שזכותו של אדם להביע את דעתו לכאן ולכאן — הרי אני מציע: שאם הצעתם תידחה ותהיינה בכל-ואת בחירות לגבי המועמד היחיד, תהיה אפשרות להצביע בעד ונגד. אם הוא יזכה ברוב הקולות — הוא ייבחר, ואם הרוב יהיה נגדו — הוא לא ייבחר. לכן אני מרשה לעצמי לפנות לחברי-הכנסת עמאר ורובין, אם הצעתם לא תתקבל, כי מוטב, גם לפי תפיסתם, שיהיה אקט של בחירה ממש באותו מועמד. אם מריבתם של האנשים יהיו נגד המועמד היחיד, מוטב שהדבר יבוא לביטוי בקלפי, ואז ייבחר ראש רשות לאחר מכן במועצה המקומית.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, להנמקת הסתייגות לאותו סעיף.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, שלוש הערות: הצעת החוק כפי שבאה ואושרה ברוב דעות בוועדה נוגדת את החוק העיקרי של בחירת ראש עיר תכלית ניגוד. התנגדנו לחוק העיקרי של בחירת ראש העיר בבחירות נפרדות, כי אנו רואים אותו כבלתי-צודק ובלתי-נכון לגבי הרשות המקומית. אבל אם רוצים לקיים בחירה של ראש רשות בבחירות אישיות או שתהיה בבחירות אישיות. לדעתנו אסור, אם כן, שלא יתקיימו בחירות של ממש בכל שלבי הבחירה, אסור שלא תהיה תחרות בין יותר ממועמד אחד, ואם בשלב השני, מסיבה זו או זו, יישאר רק מועמד אחד והמועמד השני צריך היה להתחרות אתו נפטר או אינו מתייצב מסיבה אחרת, צריך לאפשר לרשימות להעמיד עוד מועמד או יותר ממועמד ולחזור מחדש על הבחירות. הרוצים חוק בחירות ישירות לראש הרשות צריכים לקבל על עצמם את כל הקשיים של בחירה נפרדת ובחירה חוזרת. מטרת ההסתייגויות שלנו היא איפוא לאפשר למנוע בחירת ראש מועצה כאשר יש מועמד אחד בלבד ולאפשר העמדת עוד מועמד ויותר מולו כאשר מסיבות שונות יש רק מועמד אחד.

בהודמנות זו שמדברים על חוק הבחירות לרשויות המקומיות אני רוצה לומר שיש לדחות בכל חוקי את הדעות הנשמעות מרי פעם בפעם על-אודות דחיית הבחירות לרשויות המקומיות. כל חלקי הבית צריכים להודיע באופן חד-משמעי שהם נגד דחיית הבחירות, שהם נגד הדעות שמסיבות טכניות או אחרות יש לדחות את הבחירות לרשויות המקומיות. אנו בעד קיום הבחירות

— חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2) (פעיל, קורפו, גרוסמן, י. תמיר, שינמן) —

היו"ר ח. גרוסמן:
כוונתך לסעיף קטן (2) בסעיף 3.
חברי הבית, יש משהו המייצג את הרוב בוועדה?
היתה הסתייגות בסעיף 3.

חיים קורפו (הליכוד):
בעניין זה אין רוב.

היו"ר ח. גרוסמן:
באיוה עניין? אני מדברת על סעיף 3.

יוסף תמיר (הליכוד):
אנחנו מייצגים את הרוב. איננו מגמקים.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):
יש לי הצעה לסדר.

היו"ר ח. גרוסמן:
איוו הצעה לסדר יכולה להיות פה לאחר שנומקו
כל ההסתייגויות?
(חבר הכנסת פ. שינמן קורא קריאת-
את ביניים)

מכיוון שכל ההסתייגויות הן לאותו סעיף אני אקבע
את הסדר.
(חבר הכנסת ש. הלל קורא קריאת-
ביניים)
רשות הדיבור לחבר הכנסת הלל.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
ההסתייגות של חברי הכנסת רובין ועמאר מבחינה
מסויימת מרחיקה לכת, כלומר שאם נשאר מועמד אחד
אין הולכים לבחירות בפעם השנייה. לאחר מכן יש
שאלה: אם נשאר מועמד אחד והולכים לבחור בפעם
השנייה, יכולה להיות נוסחה אחת ויכולה להיות נוסחה
אחרת. אפשר להצביע על ההצעות של חברי הכנסת
פעיל וטובי לפני האחרות, כי הן מאוד מאוד מרחיקות
לכת.

היו"ר ח. גרוסמן:
זה בדיק מה שרציתי להציע.

קודם נצביע על ההסתייגות של חברי הכנסת תופיק
טובי. סליחה, נצביע קודם על סעיפים 1 ו-2, שאין בהם
הסתייגויות, ואחר כך נחזור להצבעה על הצעתו של חבר
הכנסת טובי.

הצבעה

סעיפים 1-2, כהצעת הוועדה, נתקבלו.
התיקון של חברי הכנסת ת. טובי לסעיף 3
לא נתקבל.
התיקון של חברי הכנסת מ. פעיל לסעיף 3
לא נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:
נצביע עכשיו על ההצעה של חברי הכנסת עמאר
ורובין.

שרשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
לא, על ההצעה של חברי הכנסת הלל.

אומר עוד דבר: אם נשאר מועמד אחד, הופכים את
הסיבוב השני לקאריקאטורה. מעמידים אדם אחד
לבחירה, ויהיה אשר יהיה — התוצאה מובטחת. זו קארי-
קאטורה אמיתית של דמוקראטיה. ויכול להיות אבסורד
שמועמד יחיד זה מסוגל לקבל 40% אף שהוא לבד, כי
אנשים לא ילכו לבחור. הייתי אומר שמוטב שלא לבחור,
ולכן נראה לי שהדף הלבן אינו טוב.

אדבר עכשיו על ההסתייגויות האחרות: ההסתייגות
של חברי הכנסת עמאר ורובין, שבאיוו שהיא שיטה
גם חברי הכנסת הלל מנסה להצטרף אליה, יש בה אותן
המגבלות שאמרת קודם — מנסים להחזיר דרך הלאקונה
את השיטה הישנה, לאמור: אם מועמד לא הולך לבחירות
בסיבוב השני, המועצה היא שתקבע.

זאת אומרת שראש הרשות המקומית ימשיך להיות
תלוי במועצה ובכל המשתמע מכך. אם כן, אותן המגבלות
שיש לדרך הלבן בסעיף ב' יש להצעות של חברי הכנסת
רובין ועמאר בדף הצהוב. אני מבין אותם, כי יש מפלגות
בכנסת שלנו, מכובדות ורציניות מאוד, שהתנגדו כל
הזמן לחידוש שעשינו בחוק, וזה טבעי שכאשר גילו
לאקונה הן מנסות לרפא אותה על-פי התרופות הישנות
שלהן.

מה אני מציע? — ואני מקווה שחברי הכנסת וירשוב-
סקי יתמוך בהצעתי בשם ד"ש — אני מציע פתרון המת-
אים לרוח החוק החדש. אני טוען שהסיבוב השני לבחי-
רת ראשי ערים חייב להתקיים. אם אחד משני המועמדים
שקיבלו את מספר הקולות הרבים ביותר יפרוש מן המרוץ,
בין שחלה ובין שנפטר, חס-ושלום, אני מציע שייכתב
בחוק כי השימה של המועמד שהיה צריך להתמודד
במרוץ עם המועמד הראשון תציג מועמד אחר לקראת
הסיבוב השני.

חיים קורפו (הליכוד):
לא הצעת את זה בקריאה הראשונה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מותר לי לומר לך משהו, חברי הכנסת קורפו ואם
אני מציע זאת בקריאה השנייה, מה רע בזה?

היו"ר ח. גרוסמן:
חברי הכנסת קורפו, יש גוהל כתוב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה קורה גם לך לפעמים. אתה אמנם חכם מראש,
אבל גם לך קורה לפעמים שבשבוע שלאחר מכן אתה
מוצא רעיון טוב יותר: גם לי זה קורה.

לכן אני מציע כך: אם יתברר שקרה משהו, חס-
ושלום, לשני המועמדים, הרי במקום להעביר את הסמ-
כות למועצה אני מציע ששתי הרשימות של שני המו-
עמדים אשר פרשו מן המרוץ, או, לחלפין, שתי
הרשימות הגדולות ביותר יציעו שני מועמדים — כל
אחת מועמד משלה — והסיבוב השני יהיה בין שני
המועמדים האלה. הרעיון שלי הוא שבכל מדינת ישראל
ובכל הרשויות המקומיות, כאשר יהיו ראשי ערים, הם
ייבחרו על-ידי הציבור באורה ישר, ועל-ידי כך תהיה
לכולם עצמאות מסויימת כלפי המועצה. כך לא נאפשר
ללאקונה שאירעה להחזיר את השיטות הישנות למקומן
עכשיו.

יש לי עוד הסתייגות שאני מוריד אותה. כוונתי
לסעיף קטן (2), שבו נאמר שסעיף 39 החדש יימחק.

חוברת ל', ישיבה קט"ו

— חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2) (ארבלי-אלמוזלינו, גרוסמן); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (גרוסמן, לורד); חוק הגנת השכר (תיקון) (גרוסמן, נוף, י. כץ) —

סעיף 3, עם התיקון של חבר-הכנסת ש. הלל, נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:

לסעיפים 4 ו-5 אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיפים 4—5, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

היו"ר ח. גרוסמן:

לפי בקשת יושב-ראש הוועדה אני ממעידה את החוק להצבעה גם בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2), תשל"ח—1978, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת מ. עמאר וב. צ. רובין לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר ח. גרוסמן:

נעבור עכשיו להצבעה על ההצעה של חבר-הכנסת הלל.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. הלל לסעיף 3 נתקבל.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מוכרז הכנסת נ. לורד:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 17), תשל"ח—1978; חוק המוסד העליון ללשון העברית (תיקון מס' 3), תשל"ח—1978.

היו"ר ח. גרוסמן:

עתה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ח. חוק הגנת השכר (תיקון), תשל"ז—1977 * (הצעת חבר-הכנסת ע. נוף)

על כך קנס; אם המעביד או קופת הפנסיה אחר כך לא ישלמו במועד — הם לא ישלמו קנס כלשהו.

בחוק הגנת השכר, כאשר מדובר על שכר עבודה, המוגנת כולל תשלומים בעד חגים, שעות נוספות וכו'. אין כל סיבה שדווקא פנסיה לא תיכלל במושג הזה.

לפיכך באה ההצעה לתקן את העוול הזה ולהביא חיוק לאותה שכבה חלשה. אני מוכרח לומר בהקשר זה — אני יודע מאחורי הפרגוד — שהכוונה היא אמנם להעביר את ההצעה לוועדה. הצעה זו כבר הוגשה על-ידי בכנסת הקודמת. להפתעתי דחתה הממשלה דאו את ההצעה מסיבות לא ברורות לי עד היום. אם יש צורך להצביע על שינוי מסוים מאז ועד עתה ועל התפקיד החשוב שיש לשר הנוכחי ולשותפות הנוכחית, אני חושב שבקבלת החוק הזה הדבר יבוא לידי ביטוי.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את יומתו של חבר-הכנסת עקיבא נוף. בהצעת החוק שהוגשה על-ידי ישר תרומה לשיפור מצבם של הפנסיונרים, שריבם מהם נמנים עם קבוצות האוכלוסיה הפגיעות שבחברתנו.

התיקון המוצע ירתיע עיכוב תשלומי הפנסיה החודשיים לאותה שכבה חלשה אשר פרשה ממעגל העבודה

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות חוק והצעות לסדר-היום של חברי הכנסת. ראשון יגיש חבר-הכנסת עקיבא נוף את הצעת חוק הגנת השכר (תיקון), תשל"ח—1978.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת התיקון לחוק שאני מביא באה לתקן עוול סוציאלי חמור שנגרם, אם בעטיה של שגגה ואם מסיבה אחרת, לכ-100,000 משפחות בישראל. מדובר בשכרם של הפנסיונרים. מקדמת-דנה מקובל אצלנו: לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר, ביומו תחן שכרו. ואמנם הכנסת קבעה את חוק הגנת השכר, 1958, הקובע כי לא יולן שכרו של עובד מעבר למועדים סבירים וכל המלין את שכרו של העובד, נגבים ממנו על כך תשלומים מיוחדים. דווקא שכתב הפנסיונרים שלגביה דמי הפנסיה, הדלים במקרים רבים, הם משענת אחרונה לעת זיקנה, שכבה שאין לה איגוד מקצועי פעיל, שהיא קשת-יום, דווקא לגביה, משום-מה, לא נכללו דמי הפנסיה במושג של שכר.

לפיכך באה הצעת התיקון שהמושג שכר מולן יכלול גם את המושג של פנסיה. כלומר, הפנסיה תיכלל בהגדרה של שכר לצורך התשלום. עד כמה דבר זה הוא בעצם מובן מאליו יש להסיק מכמה חוקים אחרים. לגבי מס הכנסה — שכר כולל פנסיה; קופות-הגמל — אם השכיר, לצורך קופת-הגמל, מפגר בתשלומיו הוא משלם

חברי-הכנסת עקיבא נוף לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת השכר (תיקון), תשל"ח—1978, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ואשר החוק המוצע ישמש בידה אמצעי למימוש זכויותיה הצודקות.

אני מציע, לכן, כי הנושא יועבר לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת חוק הגנת השכר (תיקון), תשל"ח—1978, של

ט. הצעות לסדר-היום

1. הצורך הדחוף להגביר את הסיוע ליושבי גבול הצפון

שאלה האשה בפליאה: למה לנעול במפתח? לכל היותר יכולה להיכנס שכנה שבדיוק חסר לה מלח או משהו דומה, ולקחת. אין מה לחשוש — אמרה היא.

חלף זמן לא רב והתברר שיש להם מה לחשוש — מחבלים צמאי דם הסתננו למושב שלהם, חדרו לבית גיסה, הרגו את גיסתה ואת אחי הגיסה. הגיס יעקב מרדכי, לוחם ידוע מחטיבת גולני, המכונה "פצ'נגה", נפל עת עמד בראש חוליית הפורצים של צה"ל לאחר שדקות ספורות קודם לכן חוויל. הוא נפל בבית הורי אשתו, שם הוא התגורר. אני מרגיש געגוע וזו על-מנת לספר לכנסת הנכבדה שפצ'נגה המהולל, שגדל בכפר יובל, בחזרו מצה"ל לא יכול היה להגיע בכפר-יובל לדירה משלו והתגורר בבית הורי אשתו.

כך קורה לכל הגווע ממושבי גבול הצפון. חוזרים מן הצבא, רוצים לבנות בית, בלית ברירה הם נכנסים לאחר חתונתם לגור בבתי ההורים העלולים ליהפך מחדש ל"מעברה". הילדים צריכים להתחיל את חייהם כפי שהתחילו ההורים.

מדברים על ייחוד הגליל. באים ואומרים לתושב תל-אביב: תעזוב את תל-אביב, תבוא ותתנחל בגליל. נאחזו ובאותה עת יש צעירים שנוכלו וגדלו בגליל, נאחזו בקרקע הגליל, בשבילים הדרך האיום ביותר שיכול להיות הוא לעזוב את הגליל ולבוא לגור בתל-אביב. הם אומרים: כמה זמן נוכל להחזיק מעמד? היכן ההגיון? ממני מבקשים אידיאליסם שאתנחל בגליל. במקום שני-אחו בגבול הצפוני גורמים לנו למצב שנצטרך לעזוב את הגליל.

קריית-שמונה נוסדה כמעברה ב-1949. בשנת 1953 היו בה 3,350 נפש; בשנת 1972 — 15,200; בשנת 1978 — 17,000 נפש. קריית-שמונה נאבקה קשות בבעיות יום יום. כמה אנחנו הולכים לקראת התושבים? אומרים — במס הכנסה. ובכן, על 72,000 הלירות הראשונות משלם תושב קריית-שמונה 18% מס הכנסה במקום 25%. אך כמה מתושבי קריית-שמונה מרוויחים 72,000 לירות לשנה? אם נעשה את החשבון נראה שבעל הכנסה גבוהה משלם כמה מאות לירות פחות מס הכנסה. התושבים שמתן ההטבה הזאת לתושב קריית-שמונה הוא פיצוי על הוצאות רבות שיש לתושב גבול הצפון ושאינו לתושב מרכז הארץ, טועים. הטוענים כך בפרהסיה, מטעים את הרבים.

בקריית-שמונה חמישה רופאים כלליים ושלושה רופאי ילדים. בימי שישי בא לשם רופא אף, אוזן וגרון מכפר-סבא, בימי חמישי ושישי מגיע רופא עיניים מחיפה, פעם בשבוע מגיע רופא עור מ"בילינסון". האורח הנדיר לשירות דחוף של אחד מהרופאים האלה שלא בימים

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת דב שילנסקי, בנושא: הצורך הדחוף להגביר את הסיוע ליושבי גבול הצפון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה שיש לי תמיד הכבוד, כאשר אני מדבר על הגליל, שהגברת יושבת ראש.

הגבול המדיני הנוכחי מבתר את הגליל העליון לשני בתרים בלתי-שווים. מחציתו הצפונית, הגדולה יותר, נקראת זה דורות "בלאד אלבשרה", כלומר, ארץ מכוסת יער, והיא נמצאת בשטח לבנון ורק המחצית הדרומית הקטנה שייכת לישראל. תולדות הישוב היהודי בגליל רצופים מאבקים ומלחמות גבורה. החשמונאים רשמו פרקים מפוארים בתולדות מלחמות הגליל. בתקופת המל-חמה ברומא נהיו הגליליים לסמל היהודי הלוחם העשוי ללא חת.

אחרי מרד בר-כוכבא נעשה הגליל מרכז הישוב היהודי בארץ-ישראל ומרכז חיי הרוח והתרבות של התפוצות. מאות שנים אחרי החורבן עוד היה קיים בגליל ישוב יהודי צפוף ומבוסס, ובשטחנו בגליל נתקלים אנו בשרידים רבים של עבר מפואר זה.

הגליל — עבר והווה התמזגו בו ונהיו לפאר יצירת אלוה. בעבודה ללא ליאות ובמסירות ללא גבול יוערו הריה עד כי גם הצד של הגבול שלנו יכול להיות מכונה "בלאד אלבשרה". ולצד עצי היער, עצי פרי — התפוחים והאגסים, השופים והאפרסקים שאנו אוכלים באים בחל-קם הגדול משם. השדות מגיבים יבול ואף אדמות הטרשים תנובתן רבה, מתמזגות הן בפרחי הבר ושוטחות לפנינו שטיח מרהיב בצבעי כל גוני הקשת — יצירת הטבע.

המזיוג הוא מושלם — בטבע ובאדם גם יחד. לאורך גבול הצפון ורועים ישובים עבריים, קיבוצים, מושבים ועיירות. המושבות והעיירות, ברובן צעירות, הוקמו בעמל ויעו של מי שהיו אחרי קום המדינה עולים חדשים, רובם מארצות ערב, בחלקם הגדול יוצאי מארזקו וטוני-סיה. מי שלא ביקר ביישובים הללו ומי שלא מכיר את תושביהם אינו יודע ואינו חש ישראל יפה מה היא בימינו.

במושבי גבול הצפון אין המשטרה מבקרת אלא בענייני בטחון. במושבי גבול הצפון האדם היוצא את ביתו אינו נועל את הדלת. וכאשר פעם החזרת יידיים לכפר-יובל שבצפון לאחר שנעדרו מן הבית שבוע ימים נוכחת שבנסעם השאירו את הדלת לא נעולה. לתמייתה

חירום, על עזו-רוחם ודבקתם באזור, בעתות שלום בוימי מלחמה. אני בטוח שאני מבטא אתדעת כל חברי הבית.

בגבולה הצפוני של מדינת ישראל, כמו בכל אזור הגליל, חיים בצוואת אורחים ותיקים ושוה מקרוב באו, בעיירות-פיתוח, בקיבוצים, במושבים, במושבות ובכפרים. התקדמות רבה חלה ביישובים אלה. ואולם לא כולם הגיעו לביסוס כלכלי וחברתי. יש עדיין בעיות בשטח של מיגוון התעסוקה, יצירת מקורות תעסוקה נאותים לדור הצעיר החוזר משירות צבאי. לא בכל המקומות — השירותים המסחריים, הרפואיים, התרבותיים, שירותי התחבורה והתקשורת, עומדים ברמה נאותה. ממשלת ישראל נותנת ותיתן עדיפות עליונה לפיתוחם וייחודם של הגליל ורמת-הגולן, ולחיוק ממשי של יישובים אלה.

משרדי הממשלה השונים, המתואמים על-ידי מתאם פעולות הממשלה בגליל, נותנים עדיפות ראשונית בכל השטחים הקשורים בתחומי פעולתם בחבל ארץ זה. בשנה האחרונה המוסד הזה מקיים פגישות חודשיות, וכל פעם בעיר אחרת, כדי לתאם ולנסות לסייע לכל עיר ועיר בנפרד. הדבר מתבטא בהעברתם ובהרחבתם של עשרות מפעלי תעשייה, מרכזים מסחריים, שווקים ושירותים מסחר שונים.

בשנת 1977 הושקעו בפיתוח התעשייה בגליל 3 מיליארד ו-170 מיליון לירות, בהשוואה ל-1 מיליארד ו-588 מיליון לירות בשנת 1976. דבר המהווה גידול של קרוב ל-100% בהשקעה, ואני אומר זאת אף שזה כולל את האינפלציה. עם זה כ-1,800 עובדי תעשייה ניתוספו למפעלים השונים בשנה זו, ומספרם מגיע היום ל-28,869 בהשוואה ל-27,060 בשנת 1976.

האוכולוסיית היהודית בגליל גדלה בשנת 1977 ב-16,000 נפש נטו אין זה מספיק. ודאי שנחוצ מאמץ לאומי גדול בשטח זה. אנחנו ערים ויודעים שיש בשנה האחרונה מדעות אצל הרבה אנשים הרוצים לעבור לגליל, ואנחנו נערכים לקלוט אותם בדרך הנכונה.

בשנה זו אנחנו גם פועלים במסגרת ערי-הפיתוח בגליל להכנסתם למפת התיירות. בקרוב נהיה עדים לפי-תוח שירותי תיירות ביישובים שעניין זה לא היה קיים בהם עד עתה.

בתחום השיכון נעשה מאמץ גדול ומוצלח להרחיב את מיבצעי "בנה ביתך", דבר הקושר את התושבים למקומם. מאות חלקות אותרו, פותחו ונרכשו על-ידי תושבים כדי שיבנו את ביתם בגליל. חל שיפור איכותי בסטאנדארד הבנייה ובהתאמת הבנייה לסביבה.

יחד עם זה, עם החלטת הממשלה — וגם הממשלות הקודמות — על העברת תקציבים מיוחדים לגליל, מפריש משרד הבינוי והשיכון בשנה זו את רוב תקציביו לפיתוח ולהרחבת מוסדות בגליל.

בתחום החינוך והתרבות אנו נמצאים בתהליך מוגבר של הבאת סגל חינוכי מעולה לערי-הפיתוח וקשירת המורים למקום ההוראה, ולא עוד נדידה יומיומית מן העיר הגדולה לעיירה וחזרה לשם בסיום יום הלימודים, כפי שזה היה וכפי שזה עדיין ישנו במקומות אלו.

אנו נמצאים בעיצומו של תהליך התייעוש במגזר המיעוטים ושילובו במפת התעסוקה הכוללת.

קשה, כמובן, לומר שהגענו למנוחה ולנחלה. הדרך שעומדת לפנינו להבאת רבבות יהודים לגליל בכלל וליישובי הצפון בפרט היא קשה ומסוכנת. צוות בין-

הקבועים, אם מבחינה בריאותית אינו מסוגל לנסוע נסיעה מייגעת וקשה לצפת, מוציא 250 לירות בעד מונית, וכל ההטבה הלכה ונעלמה בבתי-אחת.

בקרית-שמונה שישה מעונות ילדים לגילאי חצי-שנה עד 3 שנים. שלושה מהם ללא מקלט כלל, ובמקום מקלטים יש חדרי-בטחון שבטחונם במקרה פגיעה, חס-וחלילה, הוא מפוקפק מאוד. בשלושה מעונות שבהם יש מקלט התקן הוא 0.4 מטר לילד. האם ייתכן שילד יוכל להיות זמן ממושך, כפי שהמציאות גורמת לעתים, לצערנו, בשטח מחיה של 40 ס"מ?

במושב אביבים יש צורך דחוף בהקמת שלושה מקלטים נוספים. לשמחתי נענית אתמול על-ידי סגן שר הבטחון, בתשובה על שאילתה, כי הוחלט לאחרונה שמש-רד הבינוי והשיכון יבנה במקום מקלט נוסף, ונבדקת האפשרות לבנות עוד מקלט בשלב מאוחר יותר.

העליתי רק שתי בעיות, בהתחשב בזמן הקצוב העומד לרשותי, אך הבעיות רבות ובתחומים רבים, ומעל לכול-אל נשכח שתושבי גבול הצפון הינם חומה חיה השומרת על מדינת ישראל, יומם ולילה כדי שמצפון לא תבוא הרעה.

העליתי נקודות חמורות. לסוף השארתי נקודה מ-סרית, החשובה לא פחות, אולי גם יותר — התמיכה והעידוד המוסרי. אסכם זאת בשאלה לעצמנו: חברי כנסת נכבדים, בימי מיבצעי-ליטאני כמה מאתנו ביקרו בגבול הצפון? אני יודע שיש שביקר, אך לא רבים. אילו היו מבקרים יותר, היו הם ממלים את רוחם, בימים קשים אלה, של תושבי גבול הצפון, מחזקים ומעודדים אותם. כך התרשמתי בדובב, באביבים, בכפרי-יובל ובקרית-שמונה. על כך גם נשאלתי שם.

כנסת נכבדה, היה אסון באביבים. אסון גדול וכבד. רדעו מי יושב שם. אף משפחה שכולה אותה, אף תושב אביבים אחד, לא עזבו את המקום אחרי האסון. היתה משפחה אחת שיצאה לזמן-מה מחוץ למקום לטיפול באם שכולה, וגם היא חזרה. האם יודעים אנו להעריך אותם במידה מספקת? האם נותנים אנו להם ולוא רק חלק מהכבוד וההערכה שהם זכאים להם?

קראתי אתמול בעתון שימיים אלה את הפעולות הראשונות שעושה נשיא המדינה החדש היא צאתו יחד עם רעייתו לביקור באביבים וביישובי גבול הצפון האחר-רים. השבוע, ביום שני, קראנו כולנו "יחי" לנשיא. היום אני רוצה להוסיף: כל הכבוד.

בהתחשב במיגוון הבעיות שיהיה צורך לדון בהן אציע להעביר את הדיון לוועדה משותפת של ועדת הפנים וועדת העבודה והרווחה.

הדיון ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לסגן שר התעשייה, המסחר והתיירות, לתשובה.

סגן שר התעשייה, המסחר והתיירות: פריץ:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יישובי גבול הצפון הם חגורת הבטחון של מדינת ישראל. יחד עם כוחות צה"ל והתושבים שבהם הם הערובה הטובה ביותר להגנתהארץ מפני כוחות עוינים מכיוון זה. מעל במה נכבדה זו אני מצטרף לדבריו של חבר-הכנסת שילנסקי ושו"ל לתושבים החיים ביישובים אלה ברכה נאמנה, בשם ממשלת ישראל ובשם הכנסת, על עמידתם האיתנה בעת

אני שולח לתם ברכת יישר-כוח ואני מבקש להעביר את ההצעה לאחת הוועדות שוועדת הכנסת תקבע.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, כיוון שהמזיע עצמו ביקש להעביר את ההצעה לוועדה, ולא לדון במליאה, יש רק הצעה אחת: להעביר את הנושא לדיון בוועדה. ועדת הכנסת תחליט לאיזה ועדה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

2. מעון המפגרים "הכפר השבדי"

אני בעד חובה על-פי חוק לבדוק אם-בדרך, אם יש סביר רות גבוהה שהיא תלד מפגר, יקויים לחץ מוסרי וחברתי כדי שהיא תפסיק את הריונה — לחץ מוסרי וחברתי החל במכתב שבו יעמידו אותה על המצב ועל התוצאות האפשריות.

אני בעד נקיטת אמצעים דראסטיים יותר כאשר ההר"ם-בדרך הם מפגרים. רק בימים אלה ראינו בתכנית הטלוויזיה "מבט שני" כיצד מעוררים את המפגרים לקיים יחסי ידידות, יחסי קירבה, יחסי אהבה, כדי לעודד אותם לאינטגרציה. הם הודו בתכנית שהם מקיימים יחסי מין. ולי ידוע שהם גם מולידים ילדים. אני לא רק בעד מניעת נישואין אלא גם בעד מניעת הריון בכל מחיר, כאשר ההורים הם מפגרים.

אילולא הטראומה של השואה, אילולא הפחד להעלות על דל שפתי את המלה עיקור בגלל השלכותיה, לא הייתי נמנע מלהעלות זאת, אבל אינני עושה זאת. למעט עיקור, יש אפשרויות מספקות למנוע היוולדות מפגרים כאשר ההורים מפגרים, בין על-ידי המצאת תכשירי מניעה למיניהם ובין על-ידי אמצעים אחרים. האתיקה האנושית חשוכה מאוד כאשר מדובר על הפלות. אני מראש אומר: כאשר יהיה הדיון הקריטי והנוקב כאן, אהיה עם אלה הרוצים בכל מחיר — אם רצונה של האם-בדרך מסיבות כלכליות למנוע היוולדות הילד הבריא — שלא לאפשר לה זאת. גם מסיבות דמוגרפיות וגם מסיבות אחרות אני בעד זה שאנחנו נעודד לידה, ואם מדובר בילדים בריאים, החברה צריכה לתמוך בהם ולגדל אותם אם ההורים אינם מסוגלים לעשות זאת. לכן אני נגד הפלות. מאידך גיסא, אם יש סכנה שיוולדו מפגרים — עלינו למנוע זאת בכל מחיר. לאחר הולדת המפגר אין האתיקה הנוכחית מאפשרת לו את קיומו והתפתחותו, אם כי משרד העבודה והרווחה מועיד 7% מתקציבו השנתי, יותר מ-225 מיליון לירות לשנה, למפגרים, אבל אין זה מספיק.

כאשר ראינו בטלוויזיה את התכנית על "הכפר השבדי" חשבנו שאלה תנאים גרועים ביותר: 2 מ"ר לנפש, 6 מפגרים בחדר בגודל של 12 מ"ר, 12 מפגרים בטיפול של עובדת אחת, שירותי מקלחות הרוסים וכדומה. אין זה הרע ביותר, לפי הודעתו של ד"ר חובב, מנהל השירות למפגר במשרד העבודה והרווחה. הוא אמר שבהשוואה למעונות אחרים זה עדיין מעון טוב, וכאשר מר מיכלסון, ראש השירות למפגר בדנמארק, תוזמן לכי"ר בארץ הוא ביקר במוסדות שונים ומצא מקומות שם

משרדי נתמנה לאחרונה להכנת קווי-יסוד לתכנית-אב ממשלתית לפיתוח הגליל.

אין לי כל ספק שלא רק תמריצים חמריים מביאים יהודים לגליל. הרגשת השליחות, חינויות האזור לעתידה של המדינה — אמנם בשילוב עם הכנת תשתית באותה — אלו יבטיחו את יישובו של הגליל.

לסיכום, אני מציע שהבית ישלח ברכת תודה ועידוד לאזרחי ישראל בגבול הצפון. בחודשים האחרונים, בעת מיבצע-ליטאני הם הוכיחו בגופם וברוחם, בשיבתם במקלטים — כאשר אנו הסתובבנו כאן חפשיים — שאכן יישוב ארץ ישראל נעשה במעשים שם, לא בדיבורים.

היו"ר ח. גרוסמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעות לסדר-היום בנושא: מעון המפגרים "הכפר השבדי". בנושא זה ארבע הצעות. רשות הדיבור לראשון המציעים, חברי-הכנסת בדיאן.

אליקים (גוסטב) בדיאן (הליכוד):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, מפגר לפי ההגדרה הוא אדם אשר מחמת חוסר התפתחות או התפתחות לקויה של כושרו השכלי מוגבלת יכלתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לטיפול. בדרך-כלל מנת המיטשל שלו — I. Q. — קטנה מ-65. הפיגור השכלי מלווה בתופעות-לוואי פסיכיות, החל מעיוות גופני וכלה בחוסר יכולת למלא פונקציות גופניות ראשוניות.

בספרות אנו מוצאים את הדרגות השונות בשמות מן הפיגור הקל אל הכבד: דבילי, אימבצילי, אידיוט, וקרטיין. ואילו אצלנו, בגלל — euphemism — אני משתמש במלה לעזות כיוון שאינני יודע איך לתרגם אותה — משתמשים במונחים אחרים. בעוד שבארצות-הברית, למשל, old age people אלא senior citizens, אין poor people, underprivileged, הרי שאצלנו מכנים את המפגרים לפי דרגות הפיגור: שיקומיים, אימוניים, טיפוליים, והמקרים הקשים — סיעודיים. קוראים להם "חוסים" ו"חניכים" אם הם בפנימייה. אך לקרוא להם בשמות יותר חיוביים — אין זה מועיל.

איש לא יודע כמה מפגרים קיימים בארץ, איש לא, וגם לא משרד העבודה והרווחה. יודעים אנו שיש 4,050 במוסדות הפנימייתיים. גם כאן, בשתי חוברות שחולקו לנו היום בעת ובעונה אחת, מופיעים מספרים שונים. בחוברת אחת מופיע המספר 4,974 ובחוברת השנייה — 4,050 שהוא כנראה נכון. 7,200 חוסים נמצאים במוסדות ממשלתיים, כ-1,000 חוסים במעונות ציבוריים, וכ-1,000 בפרטיים. כ-2,000 מפגרים מיתוספים מדי שנה. לפי החוק של שירות הסעד (טיפול במפגר), 1969, חייב כל אזרח להודיע על הימצאות מפגר בסביבתו ללשכת הסעד של הרשות המקומית הקרובה. אך החוק הזה לא מתקיים, ואין אנו יודעים בכלל מהו מספר המפגרים ואיך הם מתחלקים באוכלוסייתנו.

לפני שמדברים על הטיפול במפגר אני רואה חובה לעשות לצימצום היוולדות המפגרים. צימצום היוולדות מפגרים הוא אמנם בעיה הנתונה לראגת משרד הבריאות, בשיתוף עם המשרד לעבודה ולרווחה, על-ידי ייעוץ גנטי, אך כיום זה פתרון מאוד מאוד רופף ומאוד מאוד שטחי.

זו איננה בעיה הנוגעת רק לפרט אלא היא נוגעת לחברה כולה ולמוסדותיה הנבחרים, כי עלינו לדעת שמדיניות הסעד שהיא אחד מסימני-ההיכר למדינה מתקדמת ומפותחת השוקדת להעמיק את העזרה ההדדית והדואגת לפרט, במיוחד בעת מצוקתו, מתמצית לא רק בחוקים המבטיחים בטחון סוציאלי לכלל אלא גם בהקמת מוסדות ובסיוע הניתן על-ידי המדינה לפרט כאשר הוא נתון במצוקה ואין ביכולתו ובכוחות עצמו ומשפחתו להתמודד עם הבעיה המעסיקה והמטרידה אותו. אחת מבעיות וממצוקות אלה היא הטיפול בילדים מפגרים, מצב העלול להרוס, והוא הורס למעשה, את המשפחה ואת יכולתה לתפקד בצורה נאותה.

לדעתי המדינה חייבת ועליה מוטלת החובה לתת פתרון לבעיות אלה ולנוקקים לה על חשבונה, הן על-ידי הקמת מוסדות מתאימים ברמה נאותה והן על-ידי סיוע בהחזקת הילדים בהתאם לקריטריונים סוציאליים במסגרות טיפוליות אחרות.

רבותי חברי הכנסת, מדובר בבעיה המאמלת משפחות שהגורל התאכזר להן והיכה אותן מכה קשה, בעת שקרה להן האסון ונולד להן ילד מפגר, דבר שלא נותן להן מנוח ולא אחת הן מחטטות אם האשם איננו בהן. האסון הוא בכך שיש צורך בטיפול ממושך ולכל החיים, המחייב זמן ואמצעים ושאינו בו לרוב השמחה והגאוה של גידול בנים. לא אחת מלווה את ההורים הבושה כאשר הם נאלצים להסתיר את ילדם המפגר מעיני שכנים — וזה בשל יחסה וגישתה השלילית של הסביבה של החברה הישראלית, אשר במצב מקבלת את המפגרים בתוכה והם מנודים, למעשה, דבר שיש לדחותו ולפעול לתיקונו בהקדם. לרוב גם והמשפחה, על-אף אהבתה ומסירותה לילד המפגר, איננה מסוגלת לתת את הדרוש לו, כי לרוב אין לה לא התנאים ולא האמצעים לכך.

על המדינה לדאוג לפתרון שיש בו קורטוב של הרגעה, כאשר ההורים בטוחים שהילד מסור לידיים נאמנות ובתנאים טובים. הילד, גם במצב שבו הוא נתון, חש ומרגיש אם מתייחסים אליו באהבה ואם נותנים לו תשומת-לב.

את העם היהודי איפיון ההומאניזם, בניגוד לעמים אחרים. בהומאניזם הוא ראה אחד מעיקרי-היסוד של קיומו. הוא ראה בו ערך חברתי עליון. זה בניגוד לתורת אחרות, כמו תורת אפלטון, שדגלו בהשמדת ילדים נכים. אנו יודעים כי אבותינו עשו כל האפשרי לשמור על צלם האדם, לקדש את החיים ולשמור עליהם בכל מצב. הם ראו בכך ערך חברתי עליון.

חברי-הכנסת בדיאן נגע בנקודה חשובה מאוד. טוב שהוא העלה אותה. יש לדון בה בכבוד-ראש. היא ראויה לבדיקה ולתשומת-לב מיוחדת. יש לתת עליה את הדעת.

גברתי היושבת-ראש, אני יודעת עד כמה הנושא הזה העסיק אותך בכנסת הקודמת וכמה תשומת-לב הקדשת לנושא הזה. ומה התקציב שיעדה הממשלה לבעיה כאובה זו? לשיקום וטיפול במפגרים הוקצב לשנת 1978 סכום של 201,794 מיליון לירות, מזה להוצאה 155,794 מיליון לירות. החוקה היא כדלקמן: לאיבחון מפגרים — 2.89 מיליון לירות; טיפול חוץ-ביתי במעונות ציבוריים ופרטיים — 45,355 מיליון לירות; במעונות ציבוריים — 1,265 תניכים, ובמעונות פרטיים — 1,169 תניכים; לטיפול פול במפגר במסגרת הקהילה — 30.2 מיליון לירות; למפעל תעסוקה בירושלים — 850,000 לירות; להכוונה

התנאים, לדבריו, תת-אנושיים. הוא נתן לדוגמה את המוסד בכפר-סבא ואת המוסד בחדרה.

ידוע על מוסדות שבהם אין תקן לרופא ורופא בודק את החוסים פעם בשנה. בכל-זאת יש עדיין 600 מקרים משפחות מחכות לאישפוזם של המפגרים במוסדות, יהיו אשר יהיו, ואין הם בררנים והם מוכנים אפילו לאשפוז במעון גרוע, משום שהיוולדו של מפגר מהווה הלב למשפחה, גורם להרס של משפחות, גורם לגירושין, גורם להזנחת ילדים אחרים בריאים והמציאות קשה ביותר.

צביעות היא כאשר אומרים שאנחנו מוכנים לקלוט את המפגרים בתוכנו. נכון שיש ויכוח ער ונוקב אם לקלוט אותם ולאפשר אינטגרציה או לא להמשיך לבנות מוסדות גדולים ולבודד אותם, אבל אין כאן תשובה אחת וחד-משמעית.

אני סבור שגם הדו"ח של מיכלסון, שבעתונות כתבו שגנזו אותו, גם הוא לא חד-משמעי. נאמר בו שכאן בארץ אנחנו מפגרים בעשר שנים אחר אירופה, משום שאנחנו בונים מוסדות גדולים ומבודדים את המפגרים הרחק מן הקהילה, ואילו ההשקפה המודרנית היא בעד אינטגרציה, בעד קליטה ובעד אפשרות של שיקום. אלא שכאן מדובר על דרגות נמוכות של פיגור ולא על פיגור עמוק ביותר אשר בלשון המדיצינית קרוי אידיוי-טיס או קרטיניס. את הסובלים מאלה אין אפשרות להשאיר בקהילה, לדאבוננו, ותהיה זו צביעות אם לא נבחין בכך. בשכילים יש צורך במוסדות, במוסדות גדולים בתנאים טובים, אבל לא בקרב הקהילה, כי הקהילה לא תישא בכך. מי שאומר את ההיפך חושב על ביתו של השכן ששם, בקירבתו של השכן, יהיה מוסד כזה אבל לא על-יד ביתו שלו.

לכן אני חושב שטוב לעשות בעד קליטתם, ויש לכך הרבה כלים, לא רק קליטתם בבית אלא גם במעונות-יום, במרכזים קהילתיים-שיקומיים, בגני-ילדים למפגרים, מוסדות עיוניים חברתיים לנערים עובדים, מרכזים לשיקום מקצועי מגיל 14 ומעלה לטיפול אינדיבידואלי, הוסטלים בשביל אלה אשר עובדים וצריכים לגור בסביבה מוגנת. ויש מוסדות פנימייתיים הקולטים יותר מ-4,000 נפש, אבל כמה שלא נוסף לא יהיה בכך כדי לפתור את הבעיה.

ידוע גם היחס העוין של החברה למשוקמים. ידוע שאיש שלא שירת בצה"ל בגלל פיגור קל, אין לשכת התעסוקה דואגת לו ואיננה מטפלת בו. יש בכך עוול גדול.

בסיכום אני מציע שהחברה בישראל תחליט אחת ולתמיד האם היא תיתן למפגרים לחיות או למות, או אולי תחליט שמוטב להם שלא להיוולד כלל, כי אני אינני בעד מוות.

אני סבור שעל הכנסת לקיים דיון בנושא זה, שחייב להיות גלוי, חייב להיות כן וחייב להקיף את כל הבעיה מכל צדדיה. אני מבקש, אדוני השר, שתסכים לדיון במליאה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמזלינו, להצעה באותו נושא.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו דנים היום באחת הבעיות הכאובות ביותר לאדם ולמשפחה שקרה להם האסון ונולד להם ילד או ילדה מפגרים.

ה־60. חבר־הכנסת בדיאן, יש 14 חניכים למטפלת, במ־קום 12 שנקבעו בעבר. הקיצוצים בשעות העבודה וה־שיפורים שחלו כתנאי העבודה של העובדים בעקבות הסכמי השכר לא היו מלווים בתוספת תקנים חדשים. בתנאים קשים אלה יש ב"כפר השבדי" ציבור עובדים מסור וגאמן הראוי להערכה ולהוקרה. חשתי שיש צורך שנוצר בין החניכים לבין העובדים — העובדים שהתלוו אלי; ראיתי את היחס החם ואת האהבה שהם מגלים לחניכים האלה.

רבותי חברי הכנסת, העבודה בקרב ציבור המפגרים היא בדרך־כלל מתסכלת וחסרת ברק. 75% מכוה־האדם המועסק במעונות אינו מוסמך, אף שחל שיפור בזמן האחרון בהסמכת מטפלות. דווקא ב"כפר השבדי" רוב העובדים אכן מוסמכים.

אנו חייבים תודה לאנשים המטפלים במפגרים. אני שים אלה החליטו להתמסר לעבודה הזאת. הם יכלו למצוא את מקומם גם בעבודה משמחת יותר, אבל הם מוצאים את סיפוקם בכך שהם עוזרים למי שזקוק לכך. אנחנו חייבים תודה גם למתנדבים אשר פועלים לידם ולצדם, ללא תמורה. הם ראויים להערכה ולהוקרה.

גברתי היושבת־ראש, יש חניכים שעובדים, מי בחוץ ומי במוסד בבתי־מלאכה, לצערי הרב בעזרת צייד דל ומיושן בבתי־מלאכה שאינם ממלאים את ייעודם. נתמלא־תי קנאה כאשר לפני שלוש שנים ביקרתי באירופה באחד המוסדות למפגרים. הלואי ויכולנו ללמוד מהם מעט שבמעט ולהקים מוסדות כאלה. איני אומרת שבמרו־צת הזמן לא הוקמו גם אצלנו מוסדות טובים ויפים, אבל רוב המוסדות במצב אומלל ומחריד.

החניכים מבצעים עבודות שהמוסד מקבל מבחוץ. ההכנסות מזרמות לאוצר. לעומת זאת החניכים מקבלים דמי־כיס, סכום עלוב מאוד, דבר שאינו יוצר אצל סוג כזה של עובדים תמריץ לעבודה. והם שואלים את העוב־דים: מדוע איננו מקבלים שום דבר תמורת העבודה שאנחנו עושים? לדעתי יש לבדוק היטב את הסוגיה הזאת במגמה לשנותה ולשלם לחניכים העובדים בבתי־מלאכה תשלום כלשהו תמורת עבודתם, גם כדי ליצור אצלם תמריץ לעבודה וגם כדי לתת להם הרגשה שהם אכן תורמים איזה דבר ושחל אצלם שיפור ניכר.

לבסוף, גברתי היושבת־ראש, אתמול בביקור נמסר לי שאכן יש כבר אישור לבנייה. הדבר נמסר לנו גם על־ידי ד"ר חובב, שהיה הכתובת היחידה שאתה הת־קשרנו ואליה צילצלנו, ואני מודה לו על האינפורמציה שנמסרה לנו — האינפורמציה אינה סודית, כל הציבור ידע אותה, אבל רצינו לבדוק אותה עד הרגע שאנחנו עולים להעלות את הנושא. הוא מסר שאכן יש כבר אישור לבנייה ושכל ההתנגדויות הוסרו. ושם במקום נמסר לי, על־ידי המרכזות החינוכית שהתלוותה אלי בסיום, שאתמול, כלומר ביום ג', ביקרו מהנדסים במקום והודיעו שהיום יביאו את הכלים הכבדים, בולדוזרים וכו', כדי להתחיל בבנייה. אני מבקשת מכבוד השר תשובה בנושא הזה, האם אכן האינפורמציה הזאת נכונה והאם אכן מתחילים לבנות כבר, כפי שנמסר לנו, כלומר שהיום מגיעים הכלים הכבדים למקום והעבודה מתחילה והיא לא תיפסק עד שיגמרו את עבודת הבנייה של המוסד כפי שתוכנן, אם זה בשלבים או בבת־אחת.

אני מבקשת לומר דבר נוסף. אני חושבת שעד שי־קום המוסד החדש הכרחי לחדש את הציוד ולבצע שי־

ופיקוח — 460,000 לירות; למעונות ממשלתיים למפגרים, המקיפים 2,230 מקומות — 119 מיליון לירות, מזה לחינוך וטיפול — 65.75 מיליון לירות, ולהפעלת המעונות — 32.35 מיליון לירות.

על המספרים דובר כבר בעת הדיון בהצעת התקציב שאושרה כבר בכנסת. לפי התיכנון לשנת 1978 סכום זה יקיף 4,974 מקומות.

גברתי היושבת־ראש, כאשר ראינו את התקציב המיועד לפיתוח, שהוא בסך־הכול 1.5 מיליון לירות, הודענו. זה לעג לרש. אינני יודעת מה שר העבודה והרווחה יכול לעשות בתקציב פיתוח של 1.5 מיליון לירות למטרות אלה.

בעיית "הכפר השבדי", המעון למפגרים בירושלים, היא חלק מן הבעיה הכוללת שהתייחסתי אליה: יחסה של החברה וקביעת המדיניות המתאימה.

הייתי בין אלה שהודעו מן השידור בטלוויזיה בשבוע שעבר, בתכנית "כלבוטק", על "הכפר השבדי". בעקבות הכתבה הגשתי את ההצעה הדחופה לסדר־היום. החלטתי אתמול לערוך ביקור במעון כדי להתרשם מן המצב מקרוב. רצוני לחזק נקודות מספר שמראיהן בטל־וויזיה יזעזעו אותנו, והן באחריות משרד הסעד לשעבר ומשרד העבודה והרווחה היום. עם זאת אצביע גם על צדדים חיוביים שלא הובלטו, לצערי, במידה מספקת באותו שידור:

1. המבנה. המעון ממוקם על גבעה המשקיפה על נוף יפה ומרהיב עין, טובל בירק ובעצים, אך כאשר נכנסים פנימה, מתגלה לעיני המבקר חיש מהר הצד העלוב והמחריד. הוזקרו לעיני הצריפים המתבלים וה־מתפוררים שבהם משוכנים החניכים. צריפים אלה ניתנו בזמנם, לפני יותר מעשרים שנה, כמתנה על־ידי המ־שלה השבדית לעליית־הנוער בעקבות אסון המטוס שקרה אז. במרצת הימים הם נמסרו לממשלה, אשר הפכה אותם למעון למפגרים. במשך עשרים שנה התבלו ונרקבו הצריפים. הם מתפוררים מבפנים ומבחוץ. השי־רותים נהרסו ובימים אלה — את זאת ראיתי — משפצים אותם.

זה שנים קיימות תכניות לבניית מוסד חדש באותו מקום, אך בכל פעם הבנייה מתעכבת, מסיבות שונות. העיקריות שבהן: האזור הוא אזור יוקרה המיועד לוויילות. מחיר הקרקע גבוה והציבור בסביבה מתנגד להקמת המוסד.

2. תנאי הדיור. במוסד 220 חניכים, מגיל 6 עד גיל 60. בכל הרמות. במוסד — כפי שנמסר לי — רבע מעל הסטאנדארד המקובל. הצפיפות איומה. החניכים גרים בתנאים בלתי־אנושיים. לא ייתכן, אדוני השר, מצב שבהדר אחד של 12 מ"ר יוצבו 6 מיטות ב־3 שורות. אין מקום אפילו לזון; חדר ללא שולחן, ללא ארון; מיטות ומזרנים עלובים ומיושנים. מחריד עוד יותר לראות את שני ה"הוסטלים", כביכול, שני מבנים, האחד — לחניכים מבוגרים שציצו לעצמאות תוך הדרכה. שם צפיפות עוד יותר גדולה, עם מיטות בשתי קומות, אפילו בלי סולם שבעזרתו יוכל החניך המפגר לטפס לקומה השנייה. בבניין השני מצטופפות 52 בנות מבוגרות, כאשר בחדר המגורים, פרט למיטות הצפופות, אין ולא כלום.

3. תקן עובדים. התקן הוא מעל ומעבר לסטאנדארד המקובל במוסדות כאלה, אפילו מעל למה שנקבע בשונו־

אף שחל קידום ניכר בשירותים אלה אנחנו עדיין נמצאים במצב קשה מאוד. אני רוצה לשאול את שר העבודה והרווחה שאלות מספר, ואני חושב שהכנסת חייבת לקבל עליהן תשובות חד-משמעיות. ואם יש צורך שנפעל יחד, הכנסת והממשלה, לשיפור המוסדות האלה ולטיפול בנושאים שאעלה, אנחנו חייבים לעשות זאת.

שאלה ראשונה: מדוע טרם הוקם המוסד החדש שהובטח להקימו ב-1971? מה הסיבות לכך? (ב) מדוע לא חלות על מעונות ממשלתיים אותן תקנות חוק הפיקוח הקיימות לגבי מעונות פרטיים? (ג) מה בדעת משרד העבודה והרווחה לעשות על-מנת להבטיח מערך כוח-אדם בכמות ובאיכות שיהלמו את הצרכים? מה הם התמריצים שצריכים לתת על-מנת להבטיח שבעתיד לא יחסר במוסדות אלה כוח-אדם, שכפי שאמרתי עובד בתנאים קשים מאוד? (ד) האם קיימים עוד מעונות ממשלתיים פרט ל"כפר השבדי", שהתנאים הפסיים השוררים בהם אינם תואמים את חוק הפיקוח ואת התקנים הסטנדרטיים שיישמו שהותקנו לפיו? (ה) מה האמצעים שהועמדו לרשות משרד העבודה והרווחה בשנת 1978 לשיפור התנאים הפסיים ומערך כוח-האדם כדי שיתאימו לסטנדרטים שהמשרד קבע בעצמו? מהו סך כל התקציב הנדרש, תקציב החירום לשנה זו והתקציב לשנת 1979? אני חושב בנושא השירות למספר חייב להיות בין הנושאים שצריכים לקבל עדיפות בשנה זו ובשנים הבאות. ואם עושים היום איוו הערכה מחדש, מעין תקציב אפס, כדי לבדוק מחדש את כל הסעיפים בתקציב, האם נעשה הדבר לגבי הסעיף הזה שעליו דיברה חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, של 1.5 מיליון לירות תקציב פיתוח? —

שרשה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

הנושא היה בוועדת הכספים. אתה חבר בה.

מורכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אני בהחלט העליתי את הנושא הזה ואמשיך להעלותו. תן הבעיה היא אם יש בכנסת קונסנסוס ללחימה על הנושא הזה.

— (1) מה בדעת המשרד לעשות על-מנת לפתור את בעיית מאות הילדים הממתנים לסידור מוסדי?

אלה שש השאלות שאנחנו חייבים לענות עליהן היום, ובמסגרת הוועדה אם הנושא יועבר לוועדה. לא נראה לי שאנחנו צריכים היום להיכנס לחיבור הנעשה במוסדות. הנושא ידוע, הוא נדון פעמים רבות בכנסת וב-עמותות, ואנחנו צריכים לבקש תשובות חד-משמעיות על השאלות שהעליתי.

הי"ר פ. שינמן:

הצעה דומה לסדר-היום תביא חברת-הכנסת שטרן-קטן.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, רק לפני ימים מספר התייחסתי לנושא, ואני חוזרת אליו שוב. אמנם בהצעתי לסדר-היום רשמתי: "המצב החמור ב'כפר השבדי'", אבל הדברים שבכוונתי לומר כאן מתייחסים לא רק ל"כפר השבדי" אלא באופן כללי לאוכלוסיה החיה במסגרת מוסדית זו ובאחרות הדומות לה. נכון, נקרת המוצא שלי היא "הכפר השבדי", מאחר שהוא מאיר ומדגים בצורה ברורה ובולטת את הבעיה בכל תריפותה. אך בטרם אדון בפרטים מרגישה אני צורך

מוציא הכרחיים במבנה הקיים. התקן חייב לבוא על תי-קונו, ומייד. לא ייתכן שנבוא אל העובדים בדרישות ובטענות שהם אינם ממלאים את תפקידם, כאשר מטפלת צריכה לבוא בבוקר לעבודה ולרחוץ 14 חניכים שאינם מסוגלים כלל לתפקד, שהם טיפוליים, כפי שזה נקרא בשפה המקצועית. עניין זה חייב לבוא מייד על תיקונו.

תקום רשות למספר, כבר דובר על כך הרבה, שתרכז בידה את כל הטיפול בנושא ושתוכל לעורר דעת-קהל.

ונקודה נוספת, אדוני השר — חייבת לבוא רביונה בסעיף התקציב שאושר למטרה זו. זה לא ייתכן. כל הארץ זועקת, אתמול זה היה עניין בית-תינה, היום "הכפר השבדי", מחר מקום אחר. לטלוויזיה היה חלק גדול בגילוי כל הפרשיות הללו וכל המצב הזה שלא היה כל כך גלוי לעין, ועל כך יבואו על הברכה מי שעשו את המלאכה. אדוני השר, מי כמוך היה רגיש לנושאים הללו; אנא, גלה עכשיו את הרגישות הזאת ביתר שאת ותי-אבק עכשיו שהתקציב המיועד לנושא זה יוגדל כדי שאפשר יהיה לספק את הצרכים המינימאליים ביותר. על המדינה והחברה להעמיד אמצעים לשיפור המצב העגום הזה שנתונים בו כל אלה שהעניין קרוב להם ונוגע להם.

אני רוצה לסיים את דברי בתקווה שדבריה של הכנסת היום ולפני חודשים מספר, כאשר עלה הנושא של בית-תינה, ולכן הדברים שעוד יישמעו וייתכנו בנושא זה, אכן יזעזעו את אלה שצריכים להיות מוזהזים ויביאו מהר ככל האפשר לתיקון המצב הזה, כי זה מחובתה של החברה, זו האחראית המוטלת עליה.

לאור חשיבות הנושא אני מבקשת לקיים עליו דיון במליאת הכנסת.

הי"ר פ. שינמן:

הצעה באותו נושא יביא חבר-הכנסת אלגרבל.

מורכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עיני כל ישראל ראו לפני כשבוע את המתרחש באחד המוסדות לשיקום המ-פגר, "הכפר השבדי". אני מסכים עם חבר-הכנסת בריאן שזה אחד המוסדות הטובים. באחד הירחונים בנושאי סעד הוא מוזכר דווקא כמסד שהעובדים שלו טיפלו במסירות באחד הפרוייקטים היפים ביותר לשיקום קהילתי של המפגר. ולכן הנושא שלפנינו הוא הנושא של שיקום מפגרים בכלל, של מוסדות למפגרים השוריים עדיין במצב קשה מאוד.

אם הייתי נוקט לשון הכללה הייתי אומר שבכל המוסדות במדינת ישראל, בכל המערכת המטפלת באוכלוסיה החלשה — מפגרים, בתי-אבות או בתי-חולים לחולים כרוניים — דרושה רביונה, דרושים הרבה יותר תקציבי פיתוח לשיקום המוסדות, במיוחד לשיקום המוסדות הפרטיים. אני משוכנע ששר העבודה והרווחה יעשה את הכול, בעזרתנו, לשיפור המצב. אנחנו, חברי הכנסת, אשמים לא פחות. אנחנו יושבים בוועדת הכספים, בור-ערת העבודה והרווחה, אנחנו צריכים לעשות הרבה יותר בנושא הזה של טיפול באוכלוסיה החלשה, בעיקר בתחום הפסי ובתחום של כוח-אדם ואיכות כוח-אדם.

אנחנו חייבים להיות אסירי תודה לאנשים העובדים במוסדות האלה. הם עובדים בתנאים קשים מאוד, תנאים תת-אנושיים, והם עושים את עבודתם במסירות רבה. תפקידה של כל חברה אנושית להקדיש חלק ממשאבי הכלל למען אותם פרטים שנבצר מהם לקיים את עצמם בכוחות עצמם בלבד.

המאכילה ועוד. לפי התקן חייבת המטפלת לטפל בקבוצה של 12 ילדים. מן הראוי שנשים לב לעובדה כי התקן של כיתה לילדים בחינוך מיוחד או לילדים מופרעים גם הוא 12 ילדים לכיתה. מורה העובדת מספר מסויים של שעות ליום ומלמדת את הילדים שווה למטפלת הקשורה בכל מה שנוגע לחיי ילד הסיעודי, לעתים אפילו ילד השוכב במשך כל הזמן. אותו תקן, אותו מספר ילדים.

נתאר-נא לעצמנו את המצב, כאשר מטפלת אחת צריכה לטפל בעת ובעונה אחת ב-12 ילדים סיעודיים. חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו הזכירה את המספר 14. מובן שלפעמים חסר גם כוח-אדם לפי התקן וצריך למלא את התקנים. האם אין במצב זה כדי להזעיק אותנו? האם אין בכך תרומה לנסיגה, במקום לקידום?

ניקח דוגמה נוספת, בתחום מקצועות-העזר. חוק הפיקוח על המעונות קובע 432 ילדים למשרה של רופא. אני שואלת: האם יכול רופא אחד להתמודד עם עומס כזה? הרי ברור שמדובר באוכלוסיה שהיא חולה רובה ככולה. האם אין דוגמאות אלה מצביעות על קיפוח מלכתחילה? האם אין הן מבטאות סממן ליחסה של החברה לבעיה האנושית והכואבת כל כך?

כולנו בוודאי מזדהים עם המגמה הפילוסופית-הומאנית של כבוד האדם; כולנו בוודאי מאמינים בצדיקת ערך זה. אולם אני נאלצת להבחין כאן מיד בפער בין ההלכה לבין המעשה. להלכה, אמנם כן הוא; אך למעשה, יש הבחנה בין שווים יותר לבין שווים פחות, אשר לגביהם המסקנה גרועה וגורלית יותר, כי היא אימרת באופן ברור — דחייה.

בתכנוניו שהובאו בכלי-התקשורת מצאנו רמזים רבים ליחסה הרווחה של החברה לבעיית המפגר. אולם העימות המציאותי, היומיומי, המעשי, עם תופעות הדחייה הוא קשה הרבה יותר, ואנכי דוגמה: כל מי שקרוב לנושא שאנו דינים בו היום, כל מי שעוסק בתחום מדעי החברה, מרגיש ומנסה להוכיח כי בדרך הטובה והבריאה ביותר מבחינת הפרט יוצא-הדפוס ומבחינת החברה כאחד היא לסייע בעדו לחיות בתוך קהילתו ולתפקד בה, להוציא כמובן כאלה הנתונים במצבים רפואיים או אחרים מיוחדים, שלא ניתן להשאירם בתוך הקהילה.

על-מנת לממש גישה זו החליט משרד העבודה והרווחה — לעצבר משרד הסעד — לפתח רשת מעונות-יום, שבהם יוכלו הילדים או הבוגרים המפגרים לבלות את רוב שעות היום, תוך דאגה וטיפול מקצועי, ורק בערבים יחזרו לבתיהם. זו ללא ספק עזרה נעדר, עזרה והקלה למשפחה, אבל כדי לממש תכנית זו בהתאם לממדים הנחוצים לא די בהחלטה אלא דרוש שיוע: מצד אחד עידוד וסיוע ממשתי בתקנים לקהילה, לרשות המקומית, ומצד שני — למשפחה ביעוץ והכוון על-מנת שתוכל להתמודד עם הבעיה בשעות שהילד נמצא בבית. גם אלה וגם אלה אינם בנמצא. גם כאשר הרשות המקומית מעוניינת ומוכנה להקים את המעון עומדים אנו בפני הבעיה שאין תקנים בכוח-אדם.

ומכאן למסודות הפנימייתיים, שיש לעודד את הקמתם בקהילה לגבי אלה שאין ברירה אלא להוציאם מן הבית: כולכם שמעתם בכלי-התקשורת כיצד אומרת כל קהילה — נכון, הבעיה קשה, עצובה, אבל לא אצלי אלא קצת יותר רחוק ממני כדי שיעני לא יראו את העוני ואת הסבל. כך נראית במעורבות — דחייה קיצונית.

להעיר הערה יסודית, גם אם היא ברורה וידועה מלפני כן. בכל-זאת, כאשר אנו נגישים לדון בבעיית המפגר, שומה עלינו להתייחס אליה בהיקפה המלא. לא נוכל להסתפק בראיית בעיית המפגר כפטר אלא עלינו לראותה כמכלול שמעורבות בו וסובלות ממנו, בנוסף על הנפגע הישיר, משפחתו וסביבתו הקרובה.

לא לשם דראמטיזאציה, חלילה, אלא לצורך יתר התייחסות ויתר הבנה אדגיש כי הילד המפגר במשפחה עלול לגרום, ולעתים קרובות אף גורם, לעירעור כל המערכת המשפחתית. משעה שמתברר למשפחה, ובעיקר להורים, כי ילדם מפגר — מתחיל תהליך מועזע של מתח, הסתרה, בוש, סחך, רגשי אשם, בריחה, הסתגרות ועוד. מצד אחד, כלפי פנים — הם מלהזכיר את השם המפורש, בבחינת "ליבא לפומיה לא גליא", ומצד שני — התרחקות עד כדי ניתוק מיחסי גומלין עם קרובים וידידים. כך גם הילד או הילדים האחרים באותה משפחה, הילדים הברי-אים, ההופכים מידי לקרבנות מלווים הרואים, חשים ואף מבינים את המתרחש, ומכאן לעתים מצבם חמור יותר ממצב הנפגע עצמו.

וזאת ועוד, משמעות הבעיה מבחינת החברה, עם התקדמות הרפואה וכתוצאה ממנה עליית תוחלת החיים, הולך מספר המפגרים וגדל מדי שנה, והבעיה מתרופה. ברור כי התעלמות ממנה לא תפתור אותה, ועלינו להתמודד איתה.

לגבי מה שנתפרסם בכלי-התקשורת בקשר למצב ב"כפר השבדי" אני רוצה לציין כי בשבועות האחרונים הייתי עדה לתופעות קשות וחמורות עוד יותר מאלה שתארו כלי-התקשורת. לדוגמה, חדרי שירותים ללא דלתות, כי לא ניתן להרכיב דלתות. נתאר לעצמנו תמונה נוראה כל כך שאנשים מבוגרים, ולא רק ילדים, עושים צרכיהם לעיני כול; או הצפיפות הנוראה, שכבר הזכירה אותה חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. אני אציין רק שחוק הפיקוח על המעונות, שגם הוא לא נהג ברוחב לב יתיר, קובע 4 מ"ר לגופו בחדר. לפי חישוב זה היתה הנהלת המוסד חייבת להקטין את אוכלוסיית הכפר בכ-30% ויותר, כלומר יותר מ-70 ילדים היו צריכים לעזוב את המקום. אולם המוסד, מתוך רגש אחריות, נאלץ להחזיקם כי אין לאן לקחת אותם, והוא המשיך להחזיקם בצפיפות הנוראה הזאת, על כל המשתמע מכך.

אשר לאחריות המוסד אחטא לאמת אם לא אציין כי ליד אותה תופעה איומה של צריפי-עץ נוטים ליפול, עם רצפות סדוקות וקירות רקובים, אחרי שימוש כל כך אינטנסיבי של יותר מ-20 שנה — בכל-זאת נראה לעין הנקיון והטיפול מבפנים, ובעיקר מבחוץ. נראית לעין מסירותם של עובדי המוסד וניכר המאמץ הפיסי והנפשי שהם משקיעים בו. אין ספק כי קיימות פינות אור של מעט ההצלחות וההישגים בקידום של החניכים, גם אם הן לא רבות, וחבל שכלי-התקשורת לא התייחסו גם לזווית ראייה זאת. חבל שהציבור שראה את התכנית, הסתכל בה והתרגש לא ראה גם את הצד השני של המטבע. התייחסות זו היא יתנית לכולנו, לא רק לעובדי דים, לשינוי פני הדברים, לשינוי היחס הנורא לנושא עצמו. כאשר הביקורת מדגישה את ההזנחה במבנים וכן גם בדאגה ובטיפול, חשוב כי חברי-הבית ידעו מהו המצב לאמיתו בתחום כוח-האדם.

המטפלת, שהיא הדואגת הישירה של החוסה, חייבת לדאוג לכל צרכיו. היא המלבישה, היא הרחצת, היא

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):
צריך לעזור לו. הממשלה, קרי האוצר, קרי גורמים אחרים צריכים לעזור לו. ואני רוצה לומר כאן לצורך הדגמה: לפני עשר שנים החליטו על הקמת מוסד לילדים מפגרים בדימונה. לפני עשר שנים החליטו על כך השר ספיר ז"ל. ואני רוצה לשאול מעל במה זו: האם היתה זו תכנית מתאימה לילד המפגר? האם מבחינת המיקום היתה זו תכנית מתאימה למשפחה שצריכה להגיע מחיפה, מן הצפון או מן המרכז כדי לבקר את בנה? לא. השיקולים לים הראשוניים לא היו טובה הילד ומשפחתו; השיקולים היו שונים לגמרי, ואיננו רוצה לפרט אותם. וכאשר מדובר על "הכפר השבדי" הזכיר כבר חבר-הכנסת אלגרבלי את תהליך אישור המקום. אילו אינסטנציות היו צריכים לעבור, אילו טיפולים היו צריכים לעבור, עד לקבלת האישור? — הערייה וראש העיר וועדה מחוזית ומוסד זה ואחר — כולם. איך ייתכן שילד מפגר יגור בלבנה של ירושלים היפה? זה לא מגיע לו. לא די בכך שהוא מוכה-גורל מבחינות אחרות, לא מגיע לו שיגור במקום שהוא אולי יפה, במקום שלהורים גישה נוחה אליו, לא מגיע לו.

וכאן אני חוזרת ומדגישה, מדברת ופונה אל השר ואל המעטים הרואים את הנושא הזה כקרוב ללבם: נילחם למען שינוי גישה. נדגיש את הצורך בשינוי הערכים ונצמיד את הנושא קדימה בסולם העדיפויות. אולי הדורות הבאים לא ישאלו אותנו לרעה.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

שר העבודה והרווחה. י. כץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלב כבד אני מתייחס לנושא, ולבי כבד עלי עוד יותר כאשר אני מסתכל בכנסת נכבדה זו ורואה שלאחר שרעשה הארץ כולה בעקבות השידורים שהיו וכאשר באים לדיון כאן — נמצאת אתנו קבוצה קטנה של חברי כנסת. אני מברך אותם על כך שהעלו את הנושא, שהם מוכנים להמשיך לעסוק בו ולא לעסוק בכותרות בלבד.

אדוני היושב-ראש, בתאריך 23 במאי 1978 שודרה במסגרת תכנית טלוויזיה כתבה על מעון "הכפר השבדי" ובה תוארו תנאי האחזקה של החוסים השוהים בו. מעון זה השוכן בירושלים, לא הרחק מבית-החולים "הדסה", שימש בעבר כמסוד של עליית-הנוער. בשנת 1957 גירש על-ידי משרד הסעד, ומבניו שופצו והותאמו לקליטת ילדים מפגרים. כיום מצויים בו 217 חוסים בדרגות פגור שונות, המתגוררים ב-7 מבנים, מהם 6 צריפים ומבנה אחד מבנייה קשה.

במשך השנים שקיים המעון שופצו המבנים מעת לעת ואף הוכנסו בהם שיפורים אשר כללו חוספת חדרי שירותים, מערכות מים חמים וכיוצא באלה. בכל אלה לא היה כדי לספק את הצרכים של מעון טיפולי מסוג זה. בשנת 1971 החל המשרד לפעול כדי להבטיח הקמת מעון חדש, בסמוך למעון הקיים, אשר יחלם את הצרכים.

כתוצאה מפעילות זו הוקצבו כספים לתכנון ואף להתחלת הבנייה. אף שהשטח האמור יועד בתכנית-המית' אר למוסד חינוכי נתקל המשרד בהתנגדות מצד רשויות שונות, ביניהן מינהל מקרקעי ישראל, אשר דרשו להקים את המעון החדש מחוץ לירושלים.

מאבק זה נמשך שנים מספר, ורק לקראת סוף שנת 1977 עלה בידי המשרד לגבור על הקשיים ולפרסם מכרז

ומותר לי אולי לומר עוד מלה אחת לגבי אותה דחייה: אני יודעת כיצד עמדה בעיה זו במלוא חריפותה בארצות-הברית בשנות ה-60. וכיצד קרה שחל שינוי מהותי כל כך לטובה ביחס לאותו נושא בארצות-הברית? נשיא המדינה, קנדי, לקח על עצמו את המשימה והיה זה הוא שהציע את הנושא קדימה, הוא שהכריז על העדפתו, וכך חל לא רק שינוי מעשי אלא אף הרבה מעבר לזה — שינוי בהשקפה, שינוי בגישה.

שמחאל רכטמן (הליכוד):

באשר למעונות לילדים לא-מפגרים נעזרים אירגוני הנשים על-ידי קרן החינוך. בעניין הילדים המפגרים שום אירגון נשים — לא "ויצ", לא "נעמת" ולא תנועת האשה הדתית לאומית — לא מביא הצעה ברורה האומרת: אנחנו מוכנים שקרן החינוך תקים לנו מעון ואנחנו נטפל בו. הולכים בדרך הקלה — מעון לילדים מסודרים.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

אפסיק לרגע את דברי ואתיחס לדברייך, חבר-הכנסת רכטמן: יש משימות שאירגוני הנשים יכולים להתמודד אתן; יש משימות שהן מעבר לכוחם. משום כך אולי משתררים אירגוני הנשים את הממשלה ממשמות חשובות ולא קלות, אך לא מן המשימות הקשות ביותר. הטיפול בילד יוצא-הדופן או באדם יוצא-הדופן אינו בכוחו של אירגון נשים. אין בכוחו להתמודד עם נושא זה וגם לא היה בכוחו להתמודד עם נושא זה אפילו בזמנים שבהם לא היתה הבעיה חריפה כל כך ומרובה כל כך. כיום, כאשר 3% מבין אוכלוסיית הנוגלים כל שנה הם ילדים מפגרים ומקרים קשים מאוד, ודאי שאיננו יכולים להטיל זאת על אירגוני הנשים אלא על הממשלה. לא זו בלבד שחייבים להטיל זאת על הממשלה אלא שהממשלה אף חייבת לשמש דוגמה לשינוי ערכים, לשינוי גישה. הממשלה חייבת להוכיח שהנושא קרוב ללב, ש'כבודו של האדם, גם האדם האומלל הזה, כבודו במקומו עומד. הממשלה חייבת להדגיש נושא זה ולקדם אותו. ייתכן שכאשר הממשלה תעשה את המוטל עליה — ולא יצטרך מנהל שירות להיאבק על יחידה עצמאית כדי לבצע פעולות שהוא מוכן לבצע על-מנת להילחם עם המצב הקשה — אולי אז גם הציבור יתייחס בצורה שונה ויראה את הבעיה האנושית הזאת, שהיא משותפת לכולנו.

ב"ה החינוך" 18 במאי כתב מנהל החינוך להוראת ילדים מפגרים שבמוסדות: יש לנו מורים לרוב, להוראת ילדים מפגרים שבמוסדות; יש לנו מורים לרוב, יש לנו תקנים למורים ככל שניצא, אבל איננו יכולים לשלוח את המורים. מדוע? משום שאין חדרים, משום שאין כיתות, משום שאין תנאים פסיכים. ואינני מצטטת את המאמר על-מנת שלא לגזול מזמנה של הכנסת. מה עושה משרד החינוך והתרבות בקהילות אחרות כאשר אין כיתות ויש צפיפות? האם אז לא ילמד? האם אז לא ידאג? רק לגבי הילד המפגר טוטר את עצמו משרד החינוך מן האחריות כאשר אין תנאים אידיאליים.

הגיע באמת הזמן שהצעות חברי הכנסת שהועלו היום — ואני מצטערת על שלא שמעתי את דברי חברי הכנסת האחרים — תושמענה בממשלה ונוכח כי יש גישה שונה, בפרט כשיש לנו שר המבין את הבעיה.

אמרת בדברי לפני שבוע שאני נותנת קרדיט. אני עדיין נותנת קרדיט ואני חושבת שצריך לעזור לשר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

כמה זמן? עברה כבר שנה.

פוח במעונות הקיימים ולדחיית קבלתם של מפגרים המ-
מתנים תקופה ממושכת לסידורם במעון.

מערך כוח-האדם מהווה בעיה נוספת. תקן כוח-האדם
נמוך מזה הנדרש כדי להבטיח שירותים טיפוליים-רפואיים
איים בצורה סדירה. הרי מדובר באוכלוסיה שהיא בחלקה
סיעודית ונוקטת לטיפול מתמיד אף בתחום הצרכים
האלמנטאריים ביותר, לרבות האכלה, רחצה וכדומה.

תנאי העבודה הקשים מרתיעים עובדים מלבחור
בעיסוק זה, ואף בקרב המתקבלים לעבודה קיים אחוז
ניכר למדי של נשירה משום הקושי להתמיד בעבודה זו.

בעיה מרכזית נוספת, שעמה נדרש המשרד להת-
מודד, היא בעיית יחסה של החברה לילד המפגר. הדבר
מוצא את ביטוי, בין היתר, בהתנגדות של תושבי הסבי-
בה להקמת מסגרות לטיפול במפגר בקהילה, בין שמד-
בר במסגרת יומית ובין שמדובר במסגרת פנימיתית. מצב
זה אילץ את המשרד לא אחת להקים מסגרות אלה הרחק
ממקום ישוב, דבר הגורם לקשיים מרובים בגיוס עובדים
לטיפול בילדים מוכי-גורל אלה וכן לגיתוקם מהקהילה
ומהמשפחה.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):
אולי ניתן לפתור בעיה זו בדרך אחרת.

שר-העבודה-הרווחה י. כץ:

חברי הכנסת, מתוך תחושת אחריות כלפי אוכלוסיה
זו, אשר משרד מופקד על שלומה הגופני, הנפשי והרו-
חני, הוריתי להכין בדחיפות תכנית מקפת לפיתוחם ולה-
קמתם של שירותים קהילתיים ומוסדיים, לרבות הסדרים
לשיפורים מידיים במיתקנים הקיימים. עם השלמת תכנית
זו, תוך הימים הקרובים, בדעתי לקיים דיון עם שר האוצר
על-מנת להבטיח הקצאת האמצעים הדרושים לכך.

עם זאת אני פונה מעל במה נכבדה זו לאורחי ישראל
להטות שכם ולהשיט את מירב הכנסת כבר עשו זאת — לציבור
פיתוחם של שירותים אלה במסגרת הקהילה ולקליטתה
של אוכלוסיה זו בקריבה. דרוש לנו כיום שיתוף פעולה
הדוק מצד הציבור, ושיתוף פעולה זה מהווה תנאי חיוני
לקידום רווחתו של המפגר.

אניני רוצה לסיים את דברי בלי להביע את הערכת
— ואני שמח שחברי הכנסת כבר עשו זאת — לציבור
העובדים במעונות אלה. הודות לעבודתם המסורה והנפ-
לאה ניתן היה להגיע להישגים ניכרים ומשימים בקידו-
מם של החוסים ולמיצוי יכלתם הפוטנציאלית, גם אם
הדבר הזה לא נראה על מסך הטלוויזיה.

לפני שאעלה את הצעתי אני מבקש להתייחס לכמה
דברים שאמרו חברי הכנסת במהלך הדיון, ובשום-פנים
ואופן לא לגרוע, אלא להיפך, לחזק דברים שאמרה
חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. אבל אני חושב
שיש כאן עניין של תיקון. הכסף העומד לרשותנו לפיתוח
בצורה זו או זו הוא 43 מיליון לירות, זאת ואמרת —
23.5 מיליון לירות לפיתוח השירותים למפגר, ויש לנו
גם הרשאה להתחייב עוד ב-13.5 מיליון לירות. אנחנו
גם מצפים להכנסה של 6 מיליון לירות מכסף תרומות,
ואני רוצה לומר לכם שלאחרונה הגבירו את מגעינו
עם גורמים רצוניים על-מנת להגביר גם את מקור
ההכנסה הזה.

שרשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא ראיית את זה בתקציב.

להקמת המבנים שנועדו לאיכלוס על-ידי החוסים השוהים
כיום במעון. במכרו זה זכתה חברת "דיוור לעולה", אשר
הצעתה הסתכמה בעלות כוללת של כ-35 מיליון לירות,
היינו כ-7,000 לירות למ"ר. עלות גבוהה זו חייבה את
המשרד לבחון את התכנית מחדש. בעקבות דיונים שנע-
רכו בשיתוף עם מע"צ ומשרד האוצר צומצמה התכנית
לכדי 25 מיליון לירות במחירי 1977. בינתיים הודיעה חברת
"דיוור לעולה" על אי-הסכמתה לבצע את העבודה במחיר
שהוצע על-ידיה במכרו, והעבודה נמסרה לחברת "סולל
בונה". המחלקה לעבודות ציבוריות הודיעה למשרדנו כי
הבנייה תחל ב-1 ביוני 1978 ותימשך כחמישה-עשר
חודש.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כלומר הבנייה תחל מאחר.

שר-העבודה-הרווחה י. כץ:

זו תשובה על שאלה מאוד ספציפית, חברת-הכנסת
ארבל-אלמוזלינו, ואני שמח שהעלית אותה.
אנו מברכים על כך שהבנייה תחל בימים הקרובים,
ברם איננו יכולים להתעלם מכך שעל החוסים להמשיך
לגור במיתקנים הקיימים תקופה נוספת. על-מנת להבטיח
תנאי דיוור סבירים לחוסים פירסם משרדנו מכרז לשי-
פוח המבנים הקיימים, לרבות מערכות השירותים, קווי
מים וביוב, עבודות נגרות וכיוצא באלה, בהיקף של
כ-300,000 לירות. העבודה נמסרה לקבלן אשר החל בעבו-
דות השיפוץ בחודש אפריל שנה זו, ולפי תנאי המכרז
עליו לסיימן עד סוף חודש יוני 1978.

חברי כנסת נכבדים, גם אם בעיה מעיקה זו של
תנאי ההחזקה במעון "הכפר השבדי" תוסר מעלינו בעתיד
עם הקמת המבנים החדשים, איננו שוגים באשליה כי
בכך באה על פתרונה בעיית הילד המפגר הטעון סידור
מוסדי. תוך תקופת כהונתי הקצרה נמצאתי למד כי
תנאי החזקה ירודים אינם נחלת מוסד "הכפר השבדי"
בלבד. יש מוסדות נוספים למפגרים הטעונים שיפור
ללא דיחוי, אם על-ידי החלפת המבנים הקיימים ואם
על-ידי הקמת מעונות חדשים במקומם.

רצוי לדעת שמצויים כיום בטיפול השירות למפגר
יותר מ-8,000 מפגרים, מהם 4,050 במסגרות פנימיות
ויותר במסגרות קהילתיות. 4,050 מפגרים, המסודרים
מחוץ לבית, מוחזקים ב-37 מוסדות ממשלתיים, ציבוריים
ופרטיים. רק אחדים הוקמו על-פי פרוגרמה מתוכננת
מראש, התואמת את צרכיהם של החוסים. יתר המוסדות
שוכנים במבנים ששימשו בעבר למטרות שונות ומכורה
המציאות שופצו והותאמו לקליטת מפגרים.

מעבר למוחזקים במוסדות מצויים כיום יותר מ-400
מפגרים אשר אובחנו כטעונים סידור מוסדי. בהעדר
מקום קליטה נאלצים ההורים להחזיק את ילדיהם בביתם,
והם מהווים גטל כבד על המשפחה, בהעדר אפשרויות
ותנאים נאותים לטפל בהם. הימצאות מספר כה גדול
של ממתנים לסידור מוסדי, שמיתוספים אליהם מדי שנה
כ-250 ילדים מפגרים, יוצרת לחץ כבד מנושא ומאלצת
אותנו לקבל ילדים למעונות מעבר לחקן כוח הקליטה.
לא שלא הדבר כי משום כך נוצרים לעתים תנאי החזקה
בלתי-נסבלים במעונות. על לציין כי בשנתיים האחרונות
בלבד נסגרו 5 מעונות על-ידי המשרד כתוצאה מתנאי
החזקה ירודים, ו-340 תנאים ששהו בהם הופנו למעונות
אחרים. הפניה זו של האוכלוסיה למעונות אחרים, בהעדר
אפשרות להחזירם לביתם, עשתה אף היא להגברת הצפי-

שר-העבודה והרווחה י. כין :

אולי נשווה את הרשימות שלנו, אבל זה לא 1.5 מיליון לירות.

עם זה אינני אומר שאנחנו פותרים את הבעיה. זה צריך להיות ברור. נוכל לבדוק את הדבר הזה. אני רוצה לציין שהחוסים העובדים מקבלים שכר עבודה, ואשר לשאלה אם יש התייחסות לתוצרת, לפי אינספורמציה שנמסרה לי — ולאחר ששמעתי מה שאת אמרת, אני, כמובן, אחזור ואבדוק זאת — יש בפירוש שכר עבודה כעד תוצרת, ואפילו נמסר לי שחוסים צברו כספים בבנק.

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

אין. אולי העובדים בחוץ.

שר-העבודה והרווחה י. כין :

אבדוק זאת. אין לנו ויכוח. אני רק מוטרף לך אינפורמציה. שמעתי מה שאמרת. הדברים רציניים וחשובים, והם ייבדקו ואשמח לענות לך גם על הדברים האלה.

חבר-הכנסת בדיאן, תרשה לי לומר לך שמובן, כמו בתחומים רבים אחרים, שנושא המניעה עדיף על נושא הטיפול בבעיה. אתה ואני יודעים שאנחנו מגסים היום לשתף פעולה גם עם משרד הבריאות. אני מקווה שנגביר את שיתוף הפעולה בתודשים הקרובים. כי אין צל של ספק, עם כל הפרובלמטיקה של המניעה הזאת — אתה נגעת בכמה בעיות אתיות וחברתיות חשובות מאוד — אנחנו בודאי צריכים גם להשקיע על-מנת להגיע למניעה הזאת. אני רק יכול לברך על דברים שהעלית כאן.

אני רוצה להתייחס לחלק משאלותי של חבר-הכנסת אלגרבל. עד כה טרם הוחלו תקנות על המוסדות בדבר תקן כוח-האדם במעונות ממשלתיים, משום ההקפאה בכוח אדם בשירות הממשלתי. בתחילת חודש יולי נקבע דיון בין משרדנו לבין משרד האוצר, על-פי דרישת משרדנו, במגמה להבטיח פתיחת תקני כוח-אדם במעונות הממשלתיים כפי שנדרש על-פי התקנות. המשרד מפעיל היום מערכת של מרכזי הכשרה לעובדים טיפוליים בשירות למסגר. שוב, מחמת מגבלות תקציביות לא ניתן לספק אלא רק חלק מצרכים אלה.

כבר אמרתי משהו לגבי תקציב הפיתוח, שהוא כ-43 מיליון לירות. אתה שאלת את השאלה: כמה דרוש לכם כדי שתוכלו לספק צרכים בצורה מתקבלת על הדעת? קשה לי כרגע לומר לך זאת, אבל הסכום הוא בודאי פי כמה מתקציב הפיתוח העומד לרשותנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני מבקש שבנושא זה יקויים דיון נוקב ויוסקו מסקנות מהדיון הזה, בין שהוא ייערך בוועדת העבודה והרווחה ובין שהוא יקויים במליאת הכנסת. אני מציע שהכנסת תחליט על כך. אין לי שום התנגדות, אלא להיפך, אני מוכן להמליץ שיקויים גם דיון במליאת הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

לפנינו שתי הצעות : לקיים דיון במליאת הכנסת או לקיים דיון בוועדה, והכנסת תחליט.

משה קצב (הליכוד):

אני מבקש להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

האם יש הצעה אחרת ?

אליקים (נוסטאב) בדיאן (הליכוד):

כל ארבעת המציעים הציעו דיון במליאת הכנסת. הבנתי מדברי השר שגם הוא מציע דיון במליאה.

היו"ר פ. שינמן :

השאלה היא האם אתם עומדים על הצעתכם לקיים דיון במליאה. יש הצעה של חבר-הכנסת קצב להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

למציעים אין הזכות להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, לכן הצענו לקיים דיון במליאת הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

לחבר-הכנסת קצב מותר להציע דיון בוועדה וכך הוא הציע.

אני שואל את חבר-הכנסת בדיאן: האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה ?

אליקים (נוסטאב) בדיאן (הליכוד):

אני לא מסכים להעביר את הצעתי לוועדה. אני מציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר פ. שינמן :

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזילינו, האם את מסכימה להעביר את הצעתך לדיון בוועדה ?

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

כן, אני מסכימה להעביר את הצעתי לוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

האם חבר-הכנסת מרדכי אלגרבל מסכים להעביר את הצעתו לוועדה ?

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

מסכים.

היו"ר פ. שינמן :

האם חברת-הכנסת שטרן-קטן מסכימה להעביר את הצעתה לוועדה ?

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

מסכימה.

היו"ר פ. שינמן :

אם כן, שלושה חברי הכנסת מסכימים להעביר את הנושא לוועדה. לפנינו שתי הצעות : האחת — לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; השנייה — להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מינוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, סיימנו את מלוא סדר-היום. אני מודיע שישבת הכנסת הבאה תתקיים, בעזרת-השם, ביום שני הקרוב בשעה 16:00. היו ברוכים! הישיבה נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לישיבה קי"ג

הצהרת אמנים של נשיא המדינה

ב. סדר-היום לישיבות קי"ד – קט"ו

- א. הודעת הממשלה על פעולותיה לשיקום משכנות העוני.
- ב. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.
- ג. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסג' ניו וכהונתם) (תיקון מס' 2), תשל"ח–1978 (קרי"אז שנייה וקריאה שלשית).
- ד. שאילתות ותשובות.
- ה. הצעות לסדר-היום.
- ו. חוק המכר (עשיית חוזים למכר טובין בין-לאומי), תשל"ח–1978 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק המקרקעין (תיקון מס' 7), תשל"ח–1978 (קרי"אז ראשונה).
- ח. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ח–1978 (קריאה ראשונה).
- ט. דבר הכנסת בשבוע הזדהות קהילות ישראל עם מאבקם של יהודי ברית-המועצות ואסירי ציון – הצעת קבוצת חברי כנסת.
- י. העדר רופאים בירוחם – הצעת חברי-הכנסת י. ז' אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.

ג. הצעות לסדר-היום לישיבות קי"ד – קט"ו

285. י. אלון (המערך): הצורך בהקמת ועדה ממלכתית לבדיקת דרך הטיפול בבטחון פנים.
286. ש. שטרן-קטן (חזית דתית לאומית): מחיקת עבר פלילי לצעירים ומבוגרים שהשתקמו.
287. י. שריד (המערך): צריך לפגות את שילה.
288. מ. פעיל (מחנה שלי): הצהרת הרמטכ"ל בעניין עתיד השטחים המוחזקים.
- 289–296. תופעות חריגות בהתייחסות כלפי חיילים בצה"ל – הצעות חברי-הכנסת פ. שינמן, מ. הכהן, א. אליאב, ש. אלוני, א. יגורי, ג. כהן, מ. וילנר וג. האוזנר.
- 297–298. מניעת התגברות מעשי אלימות ושוד, הפחתת עדים ופגיעים – הצעות חברי-הכנסת ח. קופמן ומ. שחל.
299. מ. חריש (המערך): הצורך בהפעלה מיידית של שירותי ישראל ליבשת אמריקה.
300. ד. שילנסקי (הליכוד): הצורך הדחוף להגביר את הסיוע לישובי גבול הצפון.
- 301–304. מעון המפגמים "הכפר השבדי" – הצעות חברי-הכנסת א.ג. בדיאן, ש. ארבל-אלמזלינו, מ. אלגרבל ו.ש. שטרן-קטן.

ד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 7), תשל"ח–1978

1. תיקון סעיף 12 האמור בסעיף 12 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משורי לב), תשכ"ט–1969¹ (להלן – החוק העיקרי), יסומן

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 103; עמ' 196; תשל"ל, עמ' 146; תשל"ג, עמ' 74; עמ' 108; עמ' 152; תשל"ו, עמ' 74.

4. תיקון סעיף 28
האמור בסעיף 28 לחוק העיקרי יסומן (א) ואחריו יבוא:
- "(ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו בשינויים המ-
חוייבים גם לגבי אזור קלפי שנקבע לפי סעיף
12(א) שלא לפי סימון של שטח ולגבי אזור קלפי
מיוחד שנקבע לפי סעיף 12(ב)."
- גירסה א'
5. תחולה
חוק זה יחול על פנקס הבוחרים שהיום הקובע לגביו
הוא יום א' בניסן תשל"ח.
גירסה ב'
ללא סעיף 5.
2. תיקון סעיף 13
בסעיף 13 (ב) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ואזורי
קלפי מיוחדים כאמור בסעיף 12(ב)".
3. תיקון סעיף 26
בסעיף 26 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לעניין פרק זה,
'מען' — לרבות ציון במרשם האוכלוסין של ישוב
בלבד".

ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת שעה) (תיקון), תשל"ח—1978

1. תיקון סעיף 9
בסעיף 9 לחוק הבחירות לכנסת התשיעית (הוראת
שעה), תשל"ח—1977¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום
"כ"ב באדר ב'" יבוא "י"ד באב".
- (1) ס"ח תשל"ו, עמ' 76.
2. תיקון סעיף 10
סעיף 10 לחוק העיקרי — בטל.

ו. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ח—1978

1. תיקון סעיף 17
בסעיף 17 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב),
תשכ"ט—1969¹ —
- (1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ב) נפטר יושב-ראש הוועדה המרכזית, הת-
פטר או קבע נשיא בית-המשפט העליון שנבצר
ממנו דרך קבע למלא את תפקידו, יבחרו שופטי
בית-המשפט העליון שופט אחר מביניהם לכהן
כיושב-ראש הוועדה";
- (2) סעיף קטן (ג) יסומן (ו) ואחרי סעיף קטן (ב)
יבוא:
- "(ג) בעת בחירת יושב-ראש הוועדה המרכזית
יבחר אחד משופטי בית-המשפט העליון על-

(1) ס"ח תשכ"ט, עמ' 103, עמ' 196; תשל"ח, עמ' 146;
תשל"ג, עמ' 74, עמ' 108, עמ' 152; תשל"ו, עמ' 74;
תשל"ח, עמ' 22.

הסתייגות לחוק הנ"ל

אם הסתייגות זו תתקבל, ייאמר בריש לפיסקה
(2), שסעיף קטן (ג) יסומן (ה); וסעיף קטן (ה)
יסומן (ד).

לסעיף 1
ב. וירשופסקי מציג:
במסכה (2), סעיף קטן (ד) — יימחק.

ז. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 2), תשל"ח—1978

(ב) חדלו שני המועמדים לעמוד לבחירה, מחמת סיבה כאמור בסעיף קטן (א), בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, לא יקוימו בחירות חוזרות והמועצה תבחר בראש רשות מבין חבריה לפי סעיף 26.

99. ראש רשות שרשימתו למועצה לא זכתה במאנדאט

מועמד שנבחר לראש רשות לפי סעיפים 9 או 9א, אך רשימת המועמדים למועצה שהוא נכלל בה לא זכתה במאנדאט, יהיה חבר המועצה לכל דבר ועניין ויויוסוף למניין החברים שקבע השר על פי חיקוק, והוא כל עוד הוא מכהן כראש הרשות.

4. תיקון סעיף 10

בסעיף 10 לחוק העיקרי, המלים "או אחד המועמדים" — יימחקו.

5. הוספת סעיף 10א

אחרי סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא :

10א. רחיית מועד הבחירות

(א) נפטר אחד המועמדים לאחר היום ה-10 שלפני יום הבחירות, יידחו הבחירות למועצה ולראש הרשות והן ייערכו כעבור 14 ימים מהיום שבו היו צריכות להיערך.

(ב) מי שהציע את מועמדותו של הנפטר רשאי להציע מועמד אחר במקומו לפי הוראות סעיף 6 בשינויים המחוייבים.

1. תיקון סעיף 8

בחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ח—1975¹ (להלן — החוק העיקרי), בסוף סעיף 8 (ד) יבוא "אם אין לחלטו כאמור או אם לא היתה הצבעה בקלפי כאמור בסעיף 8א, יוחזר הערבון לנותנו מיד לאחר פירסום תוצאות הבחירות ברשומות".

2. הוספת סעיף 8א

אחרי סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא :

8א. נבחר ללא הצבעה בקלפי

אשר מועמד לראש רשות והוא מרשימת מועמדים שאושרה לפי חוק הבחירות כרשימה היחידה לבחירות למועצה, יכריז סקיד הבחירות, על דעת ועדת הבחירות, ביום הבחירות, על המועמד כמי שנבחר ראש הרשות ופרסם הודעה על כך ברשומות.

3. הוספת סעיפים 9א ו-9ב

אחרי סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא :

9א. באין אפשרות לבחור במועמד אחד או בשני המועמדים בבחירות חוזרות

(א) היה צורך לערוך בחירות חוזרות לפי סעיף 9(ב), ואחד משני המועמדים בבחירות אלה חדל לעמוד לבחירה, מחמת פטירה, התפטרות או סיבה אחרת, בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, יקוימו הבחירות החוזרות לגבי המועמד שגותר, כאילו היה מועמד יחיד, והוראות סעיף 9(ג) יחולו בשינויים המחוייבים.

(1) ס"ח תשל"ח, עמ' 211; תשל"ח, עמ' 151.

הסתייגויות לחוק הג"ל

ת. טובי מציע :

בסעיף 9א החדש, במקום סעיף קטן (א) יבוא :

"(א) היה צורך לערוך בחירות חוזרות לפי סעיף 9(ב), ואחד משני המועמדים בבחירות אלה חדל לעמוד לבחירה, מחמת פטירה, התפטרות או מסיבה אחרת, בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, יקוימו הבחירות לגבי המועמד שגותר וכל מועמד אחר שתעמיד אותו רשימה מהרשימות שהשתתפו בבחירות למועצה. אם הוצג יותר ממועמד אחד לבחירות חוזרות, תיערכנה בחירות חוזרות נוספות אם לא וכה מועמד אחד ב-40% מהקולות או יותר".

מ. פעיל מציע :

(1) במקום סעיף 9א החדש יבוא :

9א. באין אפשרות לבחור במועמד אחד או בשני המועמדים בבחירות חוזרות

(א) היה צורך לערוך בחירות חוזרות לפי סעיף 9(ב), ואחד משני המועמדים בבחירות אלה חדל לעמוד לבחירה, מחמת פטירה, התפ-

לסעיף 3

מ. עמאר וב. צ. רובין מציעים :

במקום סעיף 9א החדש יבוא :

9א. אי קיום בחירות חוזרות

היה צורך לערוך בחירות חוזרות לפי סעיף 9(ב) ואחד משני המועמדים בבחירות אלה, או שני המועמדים, חדלו לעמוד לבחירה, מחמת פטירה, התפטרות או סיבה אחרת, בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, לא יקוימו בחירות חוזרות והמועצה תבחר בראש רשות מבין חבריה לפי סעיף 26.

ש. הלל מציע :

בסעיף 9א החדש, בסעיף קטן (א), במקום הסיפה המתחילה במלים "כאילו היה מועמד יחיד" יבוא "בהצבעה בעדו או נגדו, והוא ייבחר אם מספר הקולות הכשרים שניתנו בעדו עלה על מספר הקולות הכשרים שניתנו נגדו; לא נבחר המועמד כך, תבחר המועצה בראש רשות מבין חבריה לפי סעיף 26".

מת סיבה כאמור בסעיף קטן (א), בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, יקוימו הבחירות החוזרות לראש הרשות בין שני מועמדים חדשים אשר יוצעו על ידי שתי הרשימות של המועמדים אשר חדלו לעמוד לבחירה".

(2) סעיף 99 החדש — יימחק.

טרות או סיבה אחרת, בין הבחירות הראשונות לבחירות החוזרות, יקוימו הבחירות החוזרות בין המועמד הנותר ובין מועמד חדש אשר יוצע על ידי הרשימה של המועמד שחדל לעמוד לבחירה.

(ב) חדלו שני המועמדים לעמוד לבחירה, מח-

ח. הצעת חוק הגנת השכר (תיקון), תשל"ו—1977

(הצעת חבר הכנסת ע. נוף)

פנסיונר החי על סכום הפנסיה, שהוא ממילא מצומצם, נאלץ להמתין מעבר למועד לקבלת התשלום, ובתקופת הביניים הוא נעדר כל אמצעי קיום.

זוהי פגיעה קשה ובלתי צודקת דווקא בשכבה חלשה של מתפרנסים, שמפאת מצבה הפיסי והשיעור הגמור, יחסית, של אמצעי הקיום שלה, הרי היא רגישה ביותר לפגיעות וכל דחייה כזו עשויה להפקירה למצב של מחסור ממש.

התיקון הנוכחי בחוק בא כדי להחיל את החוק המקורי, המעניש הלנת שכר ומסייע למניעתה, גם על תשלומים המגיעים למי שיצא לגימלאות. בכך מתוקן עוול סוציאלי לשכבת עובדים מקופחת.

1. תיקון סעיף 17

אחרי סעיף 17 לחוק העיקרי יבוא:

17(א)

"שכר מולן" כאמור בסעיף 17 — לרבות גימלה המשולמת לעובדים שפרשו לגימלאות".

סעיף 17(א) בחוק המקורי יסומן 17(ב).

דברי הסבר

החוק להגנת השכר הוא מכשיר המרתיע מפני עיכוב בתשלום שכרו של עובד. מהחוק המקורי נשמט הנושא של שכר הפנסיונרים. כתוצאה מכך רבים המקרים שבהם

ט. מסקנות ועדת המנים ואיכות הסביבה בעניין המיצוץ בגבעתיים והשלכותיו

עם נקיטת ההליכים המשפטיים נגד המעורבים בפרשה רואה הוועדה את העניין הספציפי הזה כגמור מבחינת טיפוליה.

הרקע הכללי של המעשה הפלילי נסקר בהרחבה על ידי הוועדה במסקנותיה, שהונחו על שולחן הכנסת ביום ב' בשבט תשל"ח, 10 בינואר 1978, להצעה לסדר-היום שהגיש חבר הכנסת י. תמיר בנושא התגברות הפשיעה והתובה להשליט חוק וסדר.

בישיבת הכנסת שהתקיימה ביום ה' באב תשל"ח (20 ביולי 1977) הגישו חברי הכנסת ר. מילוא, מ. חריש וי. בן-מאיר הצעה לסדר-היום בנושא הנ"ל.

הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הוועדה, לאחר ששמעה את קציני המשטרה שחקרו את ההצתה, רשמה לפנייה את הודעת המשטרה כי על פי ממצאיה נעשתה ההצתה בגבעתיים לכאורה על-פי יזמתו של בעל העסק מתוך כוונה להפיק רווחים לא כשרים מחברת הביטוח.